

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

“ΤΟ ΔΙΛΗΜΜΑ ΤΗΣ ΡΩΓΑΣ ”

“THE NIPPLE DILEMMA”

Εγκατάσταση χαρτογραφημένης προβολής βίντεο

Πατήρη Διονυσία (ΑΜ 17051)

Επιβλέπων Καθηγητής:
Βουνάτσου Μυρσίνη, Ακαδημαϊκός Υπότροφος

Αθήνα, Ιούλιος 2022

Επιβλέπων καθηγητής και μέλος της εξεταστικής επιτροπής: Μυρσίνη Βουνάτσου

Μέλος της εξεταστικής επιτροπής: Ξανθοπούλου Ζωή

Μέλος της εξεταστικής επιτροπής: Λάφη Μαρία

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ/ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Πατήρη Διονυσία του Γεωργίου με αριθμό μητρώου 17051 φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής της Σχολής Εφαρμοσμένων Τεχνών και Πολιτισμού του Τμήματος Φωτογραφίας και Οπτικοακουστικών Τεχνών, δηλώνω υπεύθυνα ότι:

«Είμαι ο συγγραφέας αυτής της πτυχιακής/διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Ο Δηλών (υπογραφή)

A handwritten signature in blue ink, consisting of several overlapping loops and lines, positioned on a light-colored background.

Περίληψη

Η γραπτή εργασία αποτελεί συμπληρωματική ανάλυση και τεκμηρίωση της εγκατάστασης χαρτογραφημένης προβολής βίντεο (mapping projection video installation) με τίτλο “The Nipple Dilemma”. Η εργασία αυτή είναι μια εξήγηση και μια ιστορική αναδρομή στο γυναικείο στήθος καθώς και μια κριτική ματιά στα σημερινά μέσα κοινωνικής δικτύωσης και την λογοκρισία τους.

Το “The Nipple Dilemma” είναι ένα έργο εμπνευσμένο από καθημερινά ερεθίσματα, προσωπικές διαφωνίες και την ανάγκη για σχολιασμό. Το γυναικείο στήθος, πολύ περισσότερο η γυναικεία θηλή, είναι ένα σημείο του σώματος που χαρίζει πνοή και ζωή από την γέννηση του εμβρύου μέχρι και την σεξουαλική απόλαυση. Όμως τα ταμπού της κοινωνίας και η έντονη ανάγκη για εμπορευματοποίηση και σεξουαλικοποίηση ορισμένων σημείων του σώματος, έχουν φέρει μέχρι και σπουδαίους καλλιτέχνες και έργα σε αντιπαράθεση. Το έργο αυτό σχολιάζει και στοχοποιεί αυτού του είδους τις απόψεις, στέκεται απέναντι σε κάθε αλγόριθμο που έχει το δικαίωμα ελεύθερα και χωρίς δικαιολογία να διαγράψει και να κατεβάσει έργα τέχνης. Η ελευθερία του διαδικτύου αλλά και τον μέσω κοινωνικής δικτύωσης δεν είναι απεριόριστη. Όλοι οι αλγόριθμοι των μέσων κοινωνικής δικτύωσης απαιτούν την προσθήκη τεχνητού θολώματος (blur)¹ καθώς και κάποιες φορές απλά κατεβάζουν την εικόνα από το διαδίκτυο.

Η εργασία ξεκινά με μια ιστορική αναδρομή του γυναικείου στήθους (σημαντικό κεφάλαιο η αρχαία Ελλάδα) καθώς και τους συμβολισμούς του στήθους και της γυναικείας θηλής. Το λατρευτικό στοιχείο είναι εξίσου σημαντικό για την εποχή. Στην συνέχεια, φτάνει πιο κοντά στο σήμερα και ανοίγει ένα μεγάλο κεφάλαιο σχετικά με το Ηθικό Ζήτημα. Πόσο ηθικό φαντάζει κάτι που μέχρι χθες ήταν ιερό και σήμερα έχει σαηγευτικό χαρακτήρα; Το ρητορικό αυτό ερώτημα περιγράφει την συνέχεια της εργασίας. Η τεκμηρίωση του ιερού χαρακτήρα προκύπτει μέσα από την ίδια την τέχνη, τόσο κλασσικά, μοντέρνα και διαχρονικά έργα τέχνης αποτυπώνουν την γυναίκα γυμνή, χωρίς να καλύπτει το στήθος της άλλοτε κάνοντας πικ νικ, άλλοτε θηλάζοντας το παιδί της και άλλοτε κάνοντας έρωτα.

Σήμερα λοιπόν, βομβαρδίζουν το κοινό, είτε μέσα από τις διαφημίσεις, είτε μέσα από τις ταινίες, είτε μέσα από το διαδίκτυο, με γυναικεία στήθη χωρίς όμως να συνειδητοποιούμε

¹ Τοπικό θόλωμα σε εικόνες / έργα τέχνης / βίντεο

ότι η γυναικεία θηλή είναι ταμπού και αυτό που θα 'πουλήσει' είναι ένα βαθύ γυναικείο ντεκολτέ. Πολλές σύγχρονες καλλιτέχνιδες αποφάσισαν να μην σιωπάσουν. Μια από αυτές ήταν και η Yoko Ono με το CUT A PIECE² και άλλες πολλές που παρουσιάζονται παρακάτω. Καμπάνιες υπέρ της Γυναίκας αλλά και πολλοί οργανισμοί σήμερα στέκονται δίπλα στην γυναίκα και διαδηλώνουν για τα δικαιώματά τους. Το κίνημα FREE THE NIPPLE παλεύει και έχει και πολλές νίκες στο ενεργητικό του σχετικά με το ζήτημα της εναντίωσης στην εμπορευματοποίηση του γυναικείου σώματος καθώς και την αποβολή κάθε αιδούς από κάθε γυναίκα για το στήθος της.

Έπειτα από την ιστορική / κοινωνικοπολιτική τοποθέτηση του θέματος, γίνεται μια μικρή αναδρομή σχετικά με το σκεπτικό του έργου. Αναλύονται κυρίως τα ερεθίσματα και οι πηγές έμπνευσης της εγκατάστασης αυτής. Όλοι οι προβληματισμοί αλλά και οι απόψεις γύρω από το ζήτημα αυτό. Έπειτα ξεκινά η ενότητα της ανάλυσης του εικαστικού έργου. Η εγκατάσταση χαρτογραφημένης προβολής βίντεο αποτελείται από ένα σύνολο γλυπτικών κατασκευών που παρουσιάζουν μέλη ανθρώπινου σώματος. Ορισμένα από αυτά βρίσκονται τοποθετημένα στο πάτωμα. Ανάμεσα τους και σε ψηλότερη θέση, είναι τοποθετημένο ένα γυναικείο μπούστο, ένα στήθος, ως κεντρικό σημείο αναφοράς στο επίμαχο (στοχοποιημένο) γυναικείο σημείο του σώματος. Το στήθος αιωρείται πάνω από τα υπόλοιπα μέλη του σώματος ενώ πάνω του προβάλλεται χαρτογραφικά ένα βίντεο που αναφέρεται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που λογοκρίνει την εικόνα του γυναικείου στήθους.

Λέξεις Κλειδιά : Στήθος, Θηλή, Βίντεο-εγκατάσταση, εγκατάσταση χαρτογραφημένη προβολής βίντεο, Κίνημα Free the Nipple, Σεξισμός, Γυναικείο Σώμα, Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης.

² Το Cut Piece 1964 είναι πρωτοπόρος της performance art και της συμμετοχικής δουλειάς που ερμηνεύτηκε για πρώτη φορά από τη Yoko Ono στις 20 Ιουλίου 1964, στο Yamaichi Concert Hall στο Κιότο της Ιαπωνίας. Είναι ένα από τα πρώτα και πιο σημαντικά έργα του φεμινιστικού κινήματος τέχνης και του Fluxus.

Πηγή : Βικιπαίδεια Cut a piece (https://en.wikipedia.org/wiki/Cut_Piece_1964)

Summary

This dissertation is a supplementary analysis and documentation of the mapping projection video installation entitled "The Nipple Dilemma". This dissertation is an exposition and a historical review of the female breast as well as a critical look at today's social media and its censorship.

"The Nipple Dilemma" is a work inspired by everyday stimuli, personal disagreements and the need for commentary. The female breast and more so the female nipple, is a vital part of the body that gives life. It is central to humans from breastfeeding to sexual pleasure. But society's taboos and the strong need to commercialise and sexualise certain parts of the body have even brought great artists and works into conflict and censorship. This project comments on and targets these kinds of views, standing against any algorithm that has the right to arbitrarily and without justification delete and take down works of art. The freedom of the internet and social media is not unlimited. All social media algorithms require the addition of artificial blur and sometimes simply download the image from the internet.

This dissertation begins with a historical review of the female breast (ancient Greece is an important chapter) and the symbolism of the breast and the female nipple. The devotional element was equally important for the time. It then moves closer to the present day and opens a large chapter on the moral issue. How moral is something that was sacred until yesterday to seem seductive today? This rhetorical question describes the rest of the thesis. The documentation of sanctity arises through art itself; so many classical, contemporary and timeless works of art depict women naked, uncovering their breasts sometimes having a picnic, sometimes nursing their child, sometimes making love.

Thus, today, the public is bombarded, either through advertisements, films or the internet, with female breasts, not realizing that the female nipple is taboo and what will "sell" is a deep female cleavage. Many contemporary female artists have decided not to be silenced. One of them was Yoko Ono with CUT A PIECE and many others featured below. Women's Campaigns and many organizations today are standing on the side of women and demonstrating for their rights. The FREE THE NIPPLE movement is fighting and has many victories under its belt on the issue of opposing the commodification of the female body as well as removing all shame from every woman's breasts.

After the historical and socio-political positioning of the issue, a brief review of the concept of the project is given. In particular, the stimuli and sources of inspiration for this installation are analysed. All the considerations and opinions surrounding this topic are discussed. The section on the analysis of the artwork then begins. The installation of the mapped video projection consists of a set of sculptural structures depicting parts of the human body. Some of them are placed on the floor. Among them and in a higher position, a female bodice, a breast, is placed as a central reference point to the contested (targeted) female body part. The breasts hover above the other body parts, while a video is projected above it cartographically, referencing social media that censor the image of female breasts.

Contents

Περίληψη.....	iv
Summary.....	vi
Κατάλογος Εικόνων.....	x
1. Εισαγωγή	1
2. Αναδρομή.....	3
2.1. Γυναικείοι μαστοί και θηλές	3
2.1.1. Ορισμός	3
2.1.2. Κοινωνία και κουλτούρα	3
2.1.3. Συμβολισμός.....	4
2.1.4. Αρχαιότητα / Ιστορικοί χρόνοι.....	5
3. Η σημασία του στήθους	7
3.1. Ηθικό ζήτημα.....	7
3.1.1. Μητρότητα.....	7
3.1.2 Δημόσιος θηλασμός.....	7
3.1.3. Σαγηνευτική Ύπαρξη.....	8
4. Στήθος και κλασσική τέχνη	9
4.1. Αναγέννηση έως 19 αιώνα.....	9
4.1.1. Madonna and Child (or Madonna of Lita) Leonardo da Vinci 1490-1491	10
4.1.3. Venus of Urbino (or Reclining Venus) Titian (1532/1534).....	11
4.1.4. Erotic Nudes Peter Paul Rubens (1653).....	12
4.1.5. La Liberté guidant le peuple Eugène Delacroix (1830).....	13
4.1.6 Olympia Edouard Manet (1863)	14
5. Στήθος και μοντέρνα τέχνη.....	16
5.1 Μοντέρνα τέχνη και στήθος	16
5.1.1. Cut a Piece Yoko Ono (1964)	17
5.1.2. Site Carolee Schneeman – Robert Morris (1964)	18
5.1.3 Madonna and Child Cindy Sherman (Untitled 223) 1989.....	19
5.1.4 Breasts of an Empress Niki De Saint Phalle 1998	20
6. Free the Nipple.....	22
6.1. Καμπάνιες υπέρ της γυναίκας.....	22
6.1.1 Ελευθερώστε την θηλή	23
6.1.2 Free the Nipple και Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης	24
7. Επιρροές και αισθητική του έργου.....	27
8. The Nipple Dilemma	32

8.1 Δημιουργία και μεθοδολογία του γλυπτικού μέρους του έργου «The Nipple Dilemma»	32
8.1.1 Ιδέα	32
8.1.2 Διαδικασία γυψόζαγας	33
8.1.3 Διαδικασία οικοδομικού στόκου	35
8.1.4 Διαδικασία και τεχνική στόκος/ατλακόλ	35
8.1.5. Διαδικασία ακριλικό αστάρι και βάψιμο γλυπτών.....	37
8.1.6. Διαδικασία ατλακόλ και εφημερίδας	39
8.1.7 Δημιουργία βάθρου προβολής	42
8.1.8. Υλοποίηση και στήσιμο εγκατάστασης χαρτογραφημένης προβολής βίντεο	43
8.1.9. Βίντεο προβολής	47
8.1.10. Περιεχόμενο του Βίντεο.....	51
8.1.11. Η ερμηνεία του περιεχομένου	52
9. Γενικά συμπεράσματα.....	54
10. Βιβλιογραφία	56
11. Ευχαριστίες	59
12. Παράρτημα Ι:.....	60
Πίνακας καθοδήγησης συγγραφής πτυχιακής εργασίας	60

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1: Madonna and Child (Madonna of Lita) Leonardo da Vinci (1490-1491)	10
Εικόνα 2: Venus of Urbino (or Reclining Venus) Titian (1532/1534).....	11
Εικόνα 3: The Three Graces, Peter Paul Rubens (1635)	12
Εικόνα 4: Venus, Cupid, Bacchus and Ceres Peter Paul Rubens (1613)	13
Εικόνα 5: Eugène Delacroix La Liberté guidant le peuple (1830).....	14
Εικόνα 6: Olympia Edouard Manet (1863).....	15
Εικόνα 7: Cut a Piece Yoko Ono (1964)	17
Εικόνα 8: Site Carolee Schneeman – Robert Morris (1964)	18
Εικόνα 9: Madonna and Child Cindy Sherman (Untitled 223) 1989.....	19
Εικόνα 10: Breasts of a Empress Niki De Saint Phalle 1998.....	20
Εικόνα 11: Διαδηλώτρια στην εκστρατεία Free the Nipple Λονδίνο (2015), WOMANHOOD DOES BOT IMPLY MOTHERHOOD Rebecca Momolli (2020).....	22
Εικόνα 12: Free the Nipple Tatroo artist : Gucci Gent (2020).....	23
Εικόνα 13: Untitle Danae Char Photography (2019)	25
Εικόνα 14: Collage Namaste Hannah (2021)	25
Εικόνα 15: NYC Spencer Tunick NYC 2008.....	28
Εικόνα 16: Sydney Opera House Spencer Tunick.....	28
Εικόνα 17: Rob and Nick Carter Yoga photograms (2017)	29
Εικόνα 18: Stop Namaste Hannah (2021).....	30
Εικόνα 19: My Boyfriend Namaste Hannah (2021).....	31
Εικόνα 20: Σχεδιαγράμματα για διαστάσεις γλυπτών.....	32
Εικόνα 21: Κάλυψη ποδιού με διαφανής μεμβράνη.....	33
Εικόνα 22: Κάλυψη γλουτών με γυψόγαζα (διαδικασία στεγνώματος).....	34
Εικόνα 23: Κάλυψη σωμάτων με μεμβράνη και γυψόγαζα (διαδικασία χτίσιμο)	34
Εικόνα 24: Διαδικασία στοκαρίσματος.....	35
Εικόνα 25: Διαδικασία στόκου και ατλακόλ για στερέωση.	36
Εικόνα 26: Στέγνωμα γλυπτών.....	37
Εικόνα 27: Βάψιμο με πρώτο χέρι γλυπτών.....	38
Εικόνα 28: Πέρασμα με ακριλικό αστάρι και βάψιμο πρώτο χέρι.....	38
Εικόνα 29: Στέγνωμα γλυπτών μετά από το αστάρι	39
Εικόνα 30: Τοποθέτηση εφημερίδας πάνω στο γλυπτό	40
Εικόνα 31: Τοποθέτηση εφημερίδας πάνω στο γλυπτό	40
Εικόνα 32: Γέμισμα με ατλακόλ και χαρτί υγείας.....	41
Εικόνα 33: Κάλυψη έργων τέχνης με εφημερίδα και ατλακόλ	41
Εικόνα 34: Τελικό βάψιμο των έργων με πλαστικό χρώμα.....	42
Εικόνα 35: Διαδικασία δημιουργίας βάρθρου	43
Εικόνα 36: Πρώτη προσπάθεια στησίματος έργου	44
Εικόνα 37: Προσπάθεια στησίματος έργου στο πανεπιστημιακό χώρο.....	45
Εικόνα 38: Πρώτη προβολή πάνω στο γλυπτό	45
Εικόνα 39: Από το πρώτο στήσιμο της έκθεσης στο χώρο του Πανεπιστημίου	46
Εικόνα 40: Από το τελικό στήσιμο της εγκατάστασης (διαδικασία βιντεοσκόπησης του τελικού έργου).....	46
Εικόνα 41: Στιγμιότυπο από το screen recording (Διαδικασία απαγόρευσης υλικού)	48
Εικόνα 42: Επεξεργασίας της μάσκας στο Adobe Photoshop	48
Εικόνα 43: Αρχική μάσκα μέσα από το Photoshop	49
Εικόνα 44: Δημιουργία μάσκας στο Adobe Photoshop και αποχρωμάτιση της εικόνας	49

Εικόνα 45: Επεξεργασία μάσκας και βίντεο στο Adobe Premiere Pro	49
Εικόνα 46: Επεξεργασία βίντεο και ταύτιση εικόνας με βίντεο	50
Εικόνα 47: Επεξεργασία Βίντεο μέσω Premiere Pro.....	50
Εικόνα 48: Τελικό στάδιο επεξεργασίας βίντεο μαζί με μάσκα	50
Εικόνα 49: Φόντο για την λήψη του βίντεο της εγκατάστασης	51
Εικόνα 50: Λήψεις μέσα από την κάμερα του βασικού βίντεο.....	52
Εικόνα 51: Πίνακας καθοδήγησης συγγραφής θεωρητικής εργασίας	60

1. Εισαγωγή

Τον 21ο αιώνα όλο και περισσότερες γυναίκες διεκδικούν τα δικαιώματά τους. Μέρα με την μέρα αλλάζουν τα δεδομένα. Η τεχνολογία έχει προχωρήσει και η έκθεση του καθενός στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι καθημερινή. Η σύγχρονη κοινωνία έχει όλο και περισσότερα ερεθίσματα, αντιστέκεται και λογοκρίνει μέσω διαδικτύου. Αντίστοιχα και το ίδιο το διαδίκτυο χρησιμοποιεί όλα τα μέσα για να έχει τον απόλυτο έλεγχο.

Στην πτυχιακή εργασία θα αναλυθεί κυρίως ο ρόλος του διαδικτύου στην τέχνη και ειδικότερα στην τέχνη του γυμνού. Επίσης γίνεται μια ιστορική αναδρομή στο γυναικείο σώμα και την γυναικεία θηλή και τέλος μια επισκόπηση στους αγώνες για μια ελεύθερη τέχνη χωρίς λογοκρισία και στερεότυπα.

Στο πρώτο κεφάλαιο υπάρχει αναφορά στους αρχαίους χρόνους. Εξετάζεται το γυναικείο στήθος ως κυρίαρχο σύμβολο γονιμότητας καθώς και ο ιερός / λατρευτικός του χαρακτήρας.

Το δεύτερο κεφάλαιο έρχεται για να συμπληρώσει το πρώτο καθώς μεταφέρεται η έρευνα από την αρχαία Ελλάδα σε άλλες φυλές και γίνεται μια αναφορά στην ουσιαστική χρήση του στήθους και της θηλής από τις γυναίκες του Αμαζονίου.

Το τρίτο κεφάλαιο πραγματεύεται το Ηθικό Ζήτημα που αναδύθηκε στα επόμενα χρόνια και είναι αρκετά σημαντικό. Με το πέρασμα των χρόνων οι αντιλήψεις για το στήθος χωρίστηκαν σε δυο κατηγορίες: Στις αντιλήψεις σχετικά με το μητρικό χαρακτήρα του στήθους που έως και σήμερα (με επιφυλάξεις υπάρχουν)³ και εκείνες για τον σαγηνευτικό του ρόλο. Ο σαγηνευτικός ρόλος προκύπτει από τις διαφημίσεις της εποχής καθώς και από την σεξουαλικοποίηση του.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται κάποια από τα σημαντικότερα έργα τέχνης της κλασικής εποχής. Τα έργα αυτά έχουν κοινό σημείο την ιερότητα του γυναικείου στήθους και της γυναικείας θηλής χωρίς καμία ντροπή. Ανάμεσα σε αυτά είναι η *Madonna del Latters*,

³ Βλέπε Κεφάλαιο 2 (2.1.2) Δημόσιο Θηλασμό

τα *Erotic Nudes*, η *Olympia*, εμβληματικά έργα στην εποχή τους όπου αντίστοιχα και αυτά προκάλεσαν κάποιες αντιδράσεις.

Το πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζει τι συμβαίνει σήμερα. Σχολιάζεται ο μαζικός καταναλωτισμός μαζί με την εμπορευματοποίηση του γυναικείου στήθους. Βομβαρδίζονται οι οθόνες μας από γυναικεία στήθη και βαθιά ντεκολτέ αλλά είναι ακόμα ταμπού η γυναικεία θηλή και ο δημόσιος θηλασμός

Η εικόνα της αναγέννησης πέθανε. Το έκτο κεφάλαιο αναλύει κάποιες από τις προσπάθειες σπουδαίων καλλιτεχνών και ρευμάτων ώστε να αποκατασταθεί η ιερότητα της γυναικείας θηλής και την προσπάθεια αποδοχής της μέσα στην τέχνη. Κάποιες ισχυρές προσωπικότητες όπως η Yoko Ono, η Cindy Sherman και η Carolee Scheeman πραγματεύονται την γυναικεία ταυτότητα μέσα από το καλλιτεχνικό τους έργο.

Στο έβδομο κεφάλαιο γίνεται μια αναφορά στα σημερινά κοινωνικά κινήματα και δράσεις καθώς και το Free The Nipple, ένα από τα σημαντικότερα κινήματα της εποχής μας. Ένα σύνθημα είναι αυτό που αντιπροσωπεύει όλα τα παραπάνω και αυτό είναι: Όχι στην αντικειμενοποίηση του γυναικείου σώματος.

Στα δύο τελευταία κεφάλαια αναλύεται και παρουσιάζεται η μεθοδολογία της βίντεο-εγκατάστασης. Λεπτομέρειες σχετικά με το έργο καθώς και όλη την διαδικασία υλοποίησης του. Ακόμα υπάρχει ο τρόπος παρουσίασης και ο τρόπος τοποθέτησης των γλυπτών. Ο λόγος και η σημασία που τοποθετούνται έτσι, καθώς και το μήνυμα που θέλει να περάσει το έργο.

2. Αναδρομή

Στο πρώτο μέρος της εργασίας αναλύεται ο ορισμός του γυναικείου στήθους και της γυναικείας θηλής. Παραθέτοντας πληροφορίες σχετικά με την γυναικεία φύση και την καθολικότητα του γυναικείου σώματος. Γίνεται μια σύντομη αναδρομή στην αρχαιότητα και στην ιερότητα του γυναικείου σώματος. Το συμβολισμό της γυναικείας θηλής καθώς και την μητρότητα μέσα από το σώμα.

2.1. Γυναικείοι μαστοί και θηλές

2.1.1. Ορισμός

“Ο μαστός αποτελεί μια ημισφαιρική πτυχή του σώματος και στα δύο φύλα. Η εξωτερική μορφολογία του μαστού περιλαμβάνει και την θηλή. Η θηλή αποτελεί την άκρη του μαστού και βρίσκεται κυρίως στο εξωτερικό αλλά και στο εξωτερικό κομμάτι του στήθους. Το ύψος της θηλής είναι περίπου 1-1,5 εκατοστά και αυξάνεται κατά την γαλουχία (το θηλασμό). Επίσης το σημείο της θηλής που είναι κάπως πιο μελανό, οφείλεται στο ότι υπάρχει άφθονη παρουσία μελανίνης στο σημείο αυτό και έτσι παίρνει αυτό το ιδιαίτερο χρωματισμό.” (Wikipedia: Breast, 2022).

2.1.2. Κοινωνία και κουλτούρα

Η αντίληψη για την εικόνα του σώματος κάθε γυναίκας περιλαμβάνει σε μεγάλο βαθμό την ανησυχία του μεγάλου ή μικρού στήθους. Πολλές γυναίκες θεωρούν τους μαστούς αρκετά σημαντικούς ώστε να δείχνουν ελκυστικές, θηλυκές και πολλές φορές το ταυτίζουν και με το σεξουαλικό τους προφίλ. Ο συμβολισμός αυτός προέρχεται κυρίως από τις δυτικές κοινωνίες ιδιαίτερα όταν η γυναίκα και η γυναικεία ομορφιά ταυτίστηκε με τα σύμβολα του sex και του έρωτα. Όχι τόσο οι μαστοί όσο οι γυναικείες θηλές θεωρούνται ως κάτι ντροπιαστικό και μη φυσιολογικό. Στις δυτικές κουλτούρες και κυρίως στην Αμερική συσχετίζονται οι γυναικείες θηλές ως κάτι ανεπίτρεπτο, προκλητικό και συνάμα άσεμνο. Πολλές φορές μεταδίδονται προγράμματα, ταινίες ακόμη και τηλεοπτικές διαφημίσεις με σχεδόν καθόλου καλυμμένο το στήθος αλλά πάντα καλυμμένο το μικρό αυτό σημείο της θηλής. Αντιθέτως σε κάποιες Αφρικανικές χώρες όπως στην Νότια Αφρική και την Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό

αντίστοιχο ρόλο έχει ο γυναικείος μηρός. Όμως το σώμα τους από την μέση και πάνω είναι συνήθως εντελώς γυμνό και δεν έχει κανένα σεξουαλικό υπονοούμενο ή χαρακτήρα.

2.1.3. Συμβολισμός

Ο συμβολισμός είναι πιθανό να προκύπτει από την ερωτογενής ζώνη του ανθρώπινου σώματος. Η ερωτογενής ζώνη καλύπτει μεγάλο φάσμα του σώματός και κατά κύριο λόγο δεν είναι πάντα ίδια σε όλους τους ανθρώπους. Ο σεξουαλικός συμβολισμός ταυτίζει πολλές φορές τους μαστούς και τις θηλές με τα γεννητικά όργανα του ατόμου. Έχει διαπιστωθεί ότι κάποιοι άνθρωποι διεγείρονται ερωτικά και έχουν οξυμένη σεξουαλική επιθυμία όταν αντικρίζουν γυμνά στήθη. Αυτό όμως δεν είναι ο κανόνας, ο φετιχιστικός χαρακτήρας που έχει υιοθετήσει το γυναικείο στήθος προέρχεται τα τελευταία χρόνια και έχει δημιουργηθεί καθαρά από τον άνθρωπο. Η εμπορευματοποίηση και η σεξουαλικοποίηση του γυναικείου σώματος είναι φαινόμενο των τελευταίων καιρών. Ο απόλυτα θηλυκός χαρακτήρας με το μεγάλο στήθος και το καλλίγραμμο σώμα δεν είναι άλλο από την αντικειμενοποίηση της θηλυκότητας και την εμμονή για ταύτιση με το 'ωραίο'. Οι επιστήμονες παρατηρούν ότι κάποιες φορές η μη σεξουαλική έλξη στους μαστούς είναι αποτέλεσμα της λειτουργίας τους αλλά ως δευτερεύων χαρακτηριστικό του φύλου⁴. Αυτό σημαίνει ότι η κάθε γυναίκα δεν διεγείρετε με τον ίδιο τρόπο από την ερωτογενή ζώνη των μαστών. Κάθε άλλο τα γυναικεία στήθη παίζουν ενεργό ρόλο στην ηδονή του σώματος αλλά και στην αναπαραγωγή.

⁴ Πηγή Βικιπαίδεια : Φετιχισμός του μαστού (<https://el.wikipedia.org/wiki>)

2.1.4. Αρχαιότητα / Ιστορικοί χρόνοι

Μια λατινική ρήση αναφέρει: «*Tuta mulier in utero atque in mamma*» που θα πει: Ολόκληρη η γυναίκα είναι μέσα στη μητέρα της και στο μαστό της. «*Mamma*» έλεγαν οι Λατίνοι τον μαστό. Από κει βγαίνει και η λέξη «μαμά» ή «μάννα».⁵

Οι μαστοί συμβολίζουν τη μητρότητα, τον ερωτισμό, τη γονιμότητα, την παρθενικότητα, τη θηλυκότητα και την γονιμότητα. Στην αρχαιότητα το γυναικείο σώμα ήταν σχεδόν ιερό. Σε όλα τα αρχαία αγάλματα παρατηρούμε την σεμνότητα και την λαμπρότητα αντίστοιχα του στήθους. Οι θηλές επίσης, άλλοτε είναι ορατές και άλλοτε δεν αναγράφονται. Η γλυπτική αγκαλιάζει τόσο ευλαβικά το ανθρώπινο σώμα, που καμία σκέψη περί σεξουαλικού περιεχομένου και οπτικής ηδονής δεν περνά από το μυαλό.

Από την εποχή του λίθου έως και την κλασική εποχή στην Ελλάδα το στήθος γιορταζόταν ως ένα από τα ιερά σημεία του σώματος. Στην γιορτή της γονιμότητας ο μαστός είχε ιερό και λατρευτικό χαρακτήρα. Οι θεοί του Ολύμπου ήταν γνωστό πως έπιναν το νέκταρ τους μέσα σε κούπα, όπου το καλούπι της κατασκευής ήταν φτιαγμένο πάνω στο μαστό της θεάς Αφροδίτης. Ακόμη η θεά Άρτεμις της Εφέσου συμβόλιζε την γονιμότητα μέσα από το κορμί της το οποίο ήταν γεμάτο από μαστούς και θηλές. Στην αρχαιότητα σπανίως η προβολή του στήθους λογοκρινόταν.

Κάτι ακόμα που έχει ενδιαφέρον είναι ότι οι γυναίκες του Αμαζονίου χρησιμοποιούσαν το στήθος τους με ένα ιδιαίτερο τρόπο. Στην διαδικασία του κυνηγιού προτάσσανε το στήθος τους, το οποίο ήταν ακάλυπτο, έχοντας οπτική επαφή με την θηλή τους, διότι έτσι εστίαζαν με το τόξο/βέλος και στόχευαν το θήραμα που ήθελαν να πετύχουν .

Στις αρχές του 14αιώνα μ.Χ στην Ιταλία αρκετά γνωστό έργο τέχνης ήταν η *Maria Lactans*. Αρκετά πρωτότυπο για την εποχή και ιδιαίτερα σε μια τόσο συντηρητική κοινωνία, η εικόνα της Παναγίας με το γυμνό στήθος, συνδέεται βαθύτερα με την εποχή. Η Φλωρεντιανή κοινωνία την εποχή εκείνη έπασχε από χρόνιο υποσιτισμό και τα αποθέματα τροφής ήταν ελάχιστα. Έτσι οι πιστοί της εποχής εκείνης σύνδεσαν το γυμνό στήθος με μια θεϊκή μορφή

⁵ Νίκος Α. Παπανικολάου : Ομότιμος Καθηγητής Μαιευτικής – Γυναικολογίας. Δημοσίευση Δεκέμβριος 2016
Κατηγορία: Πολιτισμός

που ανακούφιζε τον πληθυσμό και κυρίως τον γυναικείο πληθυσμό από τον πόνο της πείνας και του λοιμού.

Τέλος, στους μεσαιωνικούς χρόνους το μητρικό στήθος έγινε ευρέως διαδεδομένο σύμβολο της χριστιανικής εκκλησίας. Έχει συνδυαστεί με την ζωή που χάρισε στον Ιησού Χριστό καθώς και με την μητρική στοργή που του χάριζε η Παρθένας Μαρία.

3. Η σημασία του στήθους

Στο κεφάλαιο αυτό, γίνεται μια ανάλυση και μια σύγκριση του στήθους μέσα από το πέρασμα των χρόνων. Υπάρχουν δύο κατηγορίες που χαρακτηρίζουν το στήθος στην σύγχρονη εποχή, η μητρική ταυτότητα και η σαγηνευτική του ύπαρξη. Η μητρική ταυτότητα αναλύεται κυρίως μέσα από τον δημόσιο θηλασμό και τις συνεχείς προσπάθειες για την αποδοχή του. Από την άλλη η σαγηνευτική ύπαρξη σχολιάζεται κυρίως μέσω της διαφήμισης και τον συμβολισμό του σεξ.

3.1. Ηθικό ζήτημα

3.1.1. Μητρότητα

Η μητρότητα είναι η διαδικασία και το αποτέλεσμα που περνά μια γυναίκα ώστε να αποκτήσει ένα παιδί. Τα στάδια αυτής είναι πολλά. Ο θεσμός του θηλασμού και ακόμη περισσότερο του δημόσιου θηλασμού είναι ένα σημαντικό θέμα. Το ηθικό ζήτημα κυμαίνεται μεταξύ μητρότητας και σεξουαλικής ταυτότητας. Μέσα από την μητρότητα τίποτα δεν είναι ανάρμοστο και προκλητικό, η σημερινή γυναίκα - μητέρα ταυτίζεται με την ιερότητα του στήθους. Το στήθος χαρίζει την ζωή και η θηλή είναι αρωγός σε αυτή τη διαδικασία. Όχι μόνο στην τέχνη αλλά και στην αληθινή ζωή δεν είναι λίγες οι φορές που το στήθος θα σχολιαστεί, θα χλευαστεί και θα υποτιμηθεί ως ένα σεξουαλικό εργαλείο. Η μητρότητα μπορεί να επιβεβαιώσει την ιερότητα του στήθους και να σπάσει κάθε στερεότυπο και προκατάληψη.

3.1.2 Δημόσιος θηλασμός

Μετά από μια εισαγωγή στην μητρότητα, θα ήταν άδικο να μην σχολιαστεί ο δημόσιος θηλασμός. Ο δημόσιος θηλασμός είναι ένα θέμα που απασχολεί την παγκόσμια κοινότητα και σχεδόν όλους τους οργανισμούς που στηρίζουν την γυναίκα. Σε πολλές χώρες στον κόσμο όπως στην Αυστραλία, στις Ηνωμένες Πολιτείες, στην Ευρώπη και σε ορισμένες χώρες της Ασίας, είναι νομικό δικαίωμα ο δημόσιος θηλασμός καθώς και ο θηλασμός στον χώρο εργασίας. Κοινωνικά, στην πράξη, ο δημόσιος θηλασμός δεν είναι πάντοτε αποδεκτός. Οι

αντιδράσεις και τα αρνητικά σχόλια είναι αρκετά συχνά μέσα σε μια κοινωνία, κάποιες φορές μπορεί να φτάσει και στο σημείο παρενόχλησης.⁶

3.1.3. Σαγηνευτική Ύπαρξη

Στον αντίποδα της μητρότητας και του δημοσίου θηλασμού υπάρχει η γυναίκα σε συνάρτηση με το στήθος, όπου χαρακτηρίζεται ως σαγηνευτικό, ως προκλητικό, ως κάτι που ανήκει αποκλειστικά στην ανδρική φαντασίωση. Η καθαρά σεξουαλική υπόσταση του στήθους και κατ' επέκταση της γυναικείας θηλής προκλήθηκε κυρίως από τον χώρο της διαφήμισης και του εμπορίου. Στις αρχές της δεκαετίας του 1960 όλο και περισσότερα περιοδικά απαθανάτιζαν την γυναίκα αισθησιακή, ερωτική, με ελάχιστα ρούχα και καλύπτοντας ελάχιστα το στήθος της. Αρώματα, εσώρουχα, μέχρι και είδη μαγειρικής διαφημιζόνταν με κεντρικό θέμα το στήθος και την σεξουαλικοποίηση του γυναικείου σώματος. Στο βωμό του χρήματος και των κερδών, η γυναικεία θηλή έγινε πλέον ταμπού και είναι πολύ σπάνιες οι φορές που ο αναγνώστης, ο τηλεθεατής, ο καταναλωτής, ο θεατής μπορεί να αντικρίσει ατόφιο το γυμνό στήθος. Η θηλή έχει πάρει τον ρόλο του κρυφού πόθου, έχει χαρακτηριστεί ως το κομμάτι που ερεθίζει το μάτι και τον εγκέφαλο. Πλέον μόνο τα αγάλματα και οι ζωγραφικοί πίνακες έχουν την δυνατότητα να εκτίθενται στο διαδίκτυο και την τηλεόραση χωρίς κάποιο έξτρα κάλυμμα στο σημείο της θηλής. Αντίστοιχα όμως, την δεκαετία του 1960, δεν είχαμε μόνο τα εξώφυλλα των περιοδικών με τις γυμνόστηθες καλλονές, πραγματοποιήθηκαν και μαζικές διαδηλώσεις και πορείες σε όλο το κόσμο με ένα κοινό σύνθημα "Έχουμε το πάνω χέρι στα δικά μας στήθη". Θα έλεγε κανείς ότι ίσως ήταν η αρχή για πολλές από τις επερχόμενες νίκες του φεμινιστικού κινήματος με κύριο άξονα την ισότητα των δύο φύλων.

⁶ Οι διαμαρτυρίες περιελάμβαναν δημόσιο μποϊκοτάζ της επιχείρησης του δράστη, διοργάνωση ενός «nurse-in» ή ενός flash mob θηλασμού, όπου ομάδες μητέρων που θηλάζουν συγκεντρώνονται στην τοποθεσία από την οποία προήλθε το παράπονο και θηλάζουν τα μωρά τους ταυτόχρονα.
Πηγή : Βικιπαίδεια Δημόσιος Θηλασμός (<https://el.wikipedia.org/wiki>)

4. Στήθος και κλασσική τέχνη

Σε αυτό το κεφάλαιο θα γίνει μια εκτενής ανάλυση των έργων τέχνης από την αναγέννηση έως και τον 19 αιώνα. Το διάστημα αυτό υπήρχαν πολλά έργα τέχνης που υμνούσαν το γυναικείο σώμα. Κάποια από αυτά δημιούργησαν αντιδράσεις. Στην συνέχεια θα αναλυθούν πέντε από τα σημαντικότερα έργα της εποχής. Και τα πέντε έχουν ως κοινό παρονομαστή το γυμνό στήθος και είναι σημαντικά έργα στην ιστορία της τέχνης και της ζωγραφικής. Οι δημιουργοί τους μέσα από τα έργα αυτά προσπάθησαν να αφήσουν το στίγμα τους και να δώσουν μια άλλη διάσταση την γυναικεία φύση.

4.1. Αναγέννηση έως 19 αιώνα

Η Αναγέννηση είναι μια περίοδος που καλύπτει κυρίως τον 15ο και 16ο αιώνα στην Ευρώπη. Είναι στην ουσία η μετάβαση από τον μεσαίωνα σε μια νέα εποχή. Η λέξη αναγέννηση κρύβει μέσα της κάτι το οποίο θα ξανά γεννηθεί κάτι που θα αναβιώσει. Έτσι και το κύριο χαρακτηριστικό της ήταν η αναβίωση των μεγάλων επιτευγμάτων της κλασσικής αρχαιότητας. Η τέχνη την εποχή εκείνη άνθισε και πολλοί σπουδαίοι ζωγράφοι δημιούργησαν σπουδαία έργα. Σπουδαίοι κλασσικοί πίνακες, γλυπτά, μνημεία και κτήρια δημιουργήθηκαν την εποχή αυτή.

Αρκετά σημαντική περίοδος για την δυτική ιστορία ήταν ο 19^{ος} αιώνας, συναντάμε πολλά έργα τέχνης μεγάλης αξίας. Και στην περίοδο του Νεοκλασικισμού⁷ η ανάγκη για την αποτύπωση του γυναικείου γυμνού σώματος ήταν μεγάλη. Ιστορικά, το γυναικείο γυμνό σώμα για ένα ζωγράφο ήταν ιερό. Η ομορφιά και η αρτιότητα του ήταν κάτι που έλκυε πολλούς καλλιτέχνες. Πιο συγκεκριμένα το γυναικείο στήθος με κάθε λεπτομέρεια δεν έλειπε από πίνακα εποχής. Στην συνέχεια θα αναλυθούν κάποιοι πίνακες στο χρονικό φάσμα της Αναγέννησης έως τον 19ο αιώνα.

⁷ Ο Νεοκλασικισμός είναι το όνομα που δόθηκε σε δυτικά πολιτισμικά κινήματα των εικαστικών τεχνών, της λογοτεχνίας, του θεάτρου, της μουσικής και της αρχιτεκτονικής, τα οποία αντλούν έμπνευση από της κλασσική τέχνη και τον πολιτισμό της αρχαίας Ελλάδας ή της αρχαίας Ρώμης. Το κύριο ρεύμα του νεοκλασικισμού συν έπεσε με τον 18ο αι. και επεκτάθηκε στις αρχές του 19ου αι. ως ανταγωνιστικό ιδίωμα του ρομαντισμού.

Πηγή : Βικιπαίδεια Νεοκλασικισμός (<https://el.wikipedia.org/wiki>)

4.1.1. Madonna and Child (or Madonna of Lita) Leonardo da Vinci 1490-1491

Ο πίνακας με τίτλο Παναγία και το παιδί «Madonna and Child» είναι έργο του Leonardo da Vinci και χρονολογείται περίπου στην περίοδο της αναγέννησης (500 χρόνια πριν). Απεικονίζει τη Παναγία, όπου θα μπορούσε να έχει την μορφή της μητέρας, της οικότροφου ακόμη και της νοσηλεύτριας κρατώντας το παιδί στην αγκαλιά της και τρέφοντας το. Αυτό που έχει αξία σε αυτό το πίνακα είναι η αποτύπωση του. Η γαλήνη στο πρόσωπο της γυναίκας και η απόλυτη απόλαυση του βρέφους. Είναι η καθαρή αποτύπωση της φράσης 'το στήθος χαρίζει ζωή'.

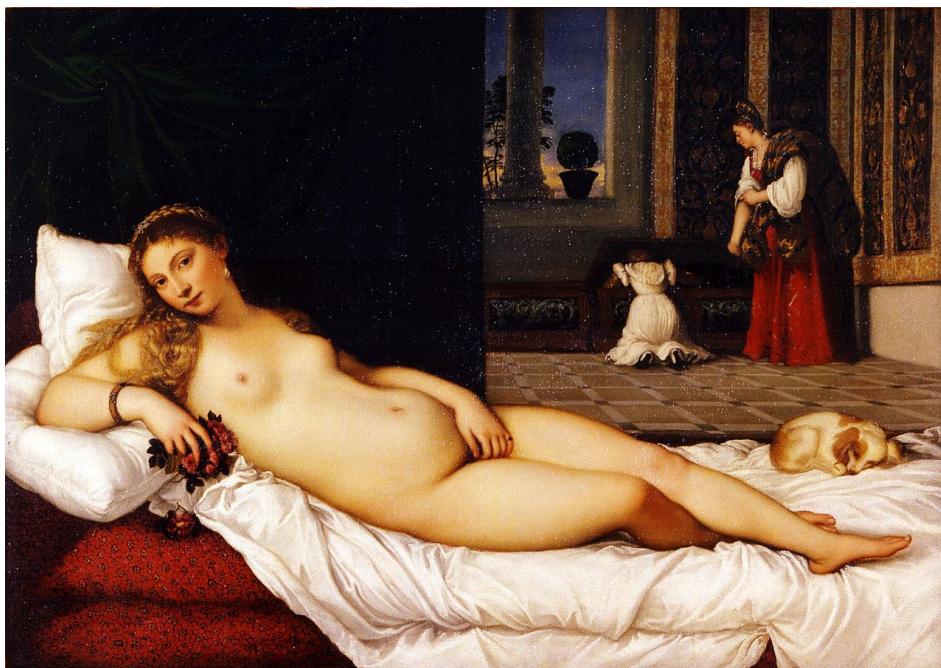
Εικόνα 1: *Madonna and Child (Madonna of Lita)* Leonardo da Vinci (1490-1491)

Η λεπτομέρεια με την οποία έχει σχεδιαστεί το στήθος καθώς και το σημείο που έχει τοποθετηθεί στο έργο μαρτυρούν πολλά. Η θηλή της μητέρας είναι το σημείο εκείνο που ενώνει το παιδί με την μητέρα. Είναι η απόλυτη ένωση. Το στήθος και συγκεκριμένα η θηλή

βρίσκονται στην χρυσή τομή της εικόνας. Αυτό μαρτυρά την ιερότητα της στιγμής αλλά και την σπουδαιότητα του θηλασμού.

4.1.3. Venus of Urbino (or Reclining Venus) Titian (1532/1534)

Η Αφροδίτη του Ουρμπίνο είναι μια ελαιογραφία του Ιταλού ζωγράφου Titian. Είναι ένας κομβικός πίνακας για την Ιταλική αναγέννηση που φαίνεται ότι ξεκίνησε το 1534 ή λίγο πριν το 1552 όμως ολοκληρώθηκε το 1854. Η κοινή γνώμη είχε δύο απόψεις για αυτό το έργο. Η μια πλευρά έβλεπε μια καθαρά ερωτική δυναμική στην ελαιογραφία. Από την άλλη μεριά ακουγόταν ότι αυτό το έργο δημιουργήθηκε για την γιορτή του γάμου του πρώτου ιδιοκτήτη της. Η γυμνή κοπέλα με ένα τόσο νεανικό βλέμμα και σώμα ξαπλωμένη στα λευκά σεντόνια. Όλη η εικόνα αποπνέει την φρεσκάδα της νεότητας. Ο Titian αποτυπώνει την νεότητα ως κάτι αγνό. Αυτό που συμβαίνει πίσω από τον πίνακα είναι οριακά αδιάφορο. Τα βλέμματα επικεντρώνονται στο γυμνό σώμα.

Εικόνα 2: Venus of Urbino (or Reclining Venus) Titian (1532/1534)

Το στήθος και σε αυτό το έργο πρωταγωνιστεί. Έχει όμως μια άλλη διάσταση. Το στήθος στην εικόνα αυτή είναι και πάλι στην χρυσή τομή. Είναι ο πρωταγωνιστής του αψεγάδιαστου σώματος της νεαρής κοπέλας. Είναι εμφανώς πιο μικρό σε σχέση με τον μητρικό χαρακτήρα που είχε παραπάνω. Στο έργο τέχνης αυτό, το στήθος και η θηλής κρύβουν κάτι ερωτικό. Όχι όμως πρόστυχο. Η γυναίκα ποζάρει τόσο φυσικά και με καμία αιδώ, που μεταφέρει αυτή την

γαλήνη και στον θεατή. Ο Titian στο έργο αυτό έχει καταφέρει να δημιουργήσει το απόλυτο γυμνό χωρίς να βλέπει ο παρατηρητής γυμνό.

4.1.4. Erotic Nudes Peter Paul Rubens (1653)

Λίγο αργότερα, ο αναγεννησιακός ζωγράφος Peter Paul Rubens δημιουργεί τον 15ο αιώνα περίπου πολλούς πίνακες κυρίαρχο το γυμνό στοιχείο. Ο ίδιος άνηκε στο καλλιτεχνικό ρεύμα της μπαρόκ αισθητικής. Τα έργα του συχνά φημίζονται για το αισθησιασμό και τον ερωτισμό που βγάζουν. Στο έργο Τρεις Χαρές (Three Graces) ζωγραφίζει τρεις νεαρές κυρίες σε μια καθημερινή στιγμή. Δεν αποκρύπτει τίποτα, τα έργα του είναι ορόσημο στον ρεαλισμό του σώματος. Αν και μεγάλος θαυμαστής της αναγεννησιακής τέχνης, μπορεί εύκολα να παρατηρήσει κανείς πόσο ρεαλιστικά μοιάζουν τα σώματα των γυναικών. Κάθε λεπτομέρεια είναι καταγεγραμμένη.

Εικόνα 3: *The Three Graces*, Peter Paul Rubens (1635)

Στο έργο Αφροδίτη, Έρως, Βαχχος, Δήμητρα (Venus, Cupid, Bacchus and Ceres) είναι εμφανές ότι υπάρχει και μια ανδρική φιγούρα. Σε όσα έργα έχουν εξεταστεί έως τώρα, η ανδρική παρουσία ήταν απύσχα. Στο πίνακα αυτό είναι ξεκάθαρη η παρουσία του άνδρα και η αλληλεπίδραση του με τις γυναικείες υπάρξεις. Στο συγκεκριμένο έργο γίνεται πιο εμφανές το στήθος της απεικονιζόμενης. Τα γυμνά του Peter Paul Rubens εμπεριέχουν κάθε λεπτομέρεια. Το στήθος στην εικόνα αυτή δεν είναι πρωταγωνιστής. Λόγο του ρεαλισμού στην δημιουργία των σωμάτων ο καλλιτέχνης δεν επιθυμεί την στοχοποίηση ενός σημείου του σώματος. Καταφέρνει να πείσει τους θεατές και να τους προσανατολίσει στην ιδέα της ελευθερίας του γυμνού σώματος και της απόλυτης κανονικότητας αυτού.

Εικόνα 4: Venus, Cupid, Bacchus and Ceres Peter Paul Rubens (1613)

Πέρα από την ονομασία των έργων αυτών (erotic nudes) τίποτα ερωτικού ή μάλλον σεξουαλικού περιεχομένου δεν προδίδει κάποια τέτοια ταυτότητα.

4.1.5. La Liberté guidant le peuple Eugène Delacroix (1830)

Δεν θα μπορούσε να λείπει ο εμβληματικός αυτός πίνακας του Eugène Delacroix. 'Η Ελευθερία οδηγεί τον λαό' είναι ένα έργο τέχνης εμπνευσμένο από την Ιουλιανή επανάσταση του 1830. Η γυμνόστηθη γυναικεία φιγούρα έχει κατά καιρούς χαρακτηριστεί και έχει μεταφραστεί με πολλούς τρόπους. Στο έργο αυτή, έχει μεγάλη σημασία η

απεικόνιση της γυναίκας με το στήθος έξω. Όλο αυτό είναι ένας συμβολισμός για την γενναιότητα, την αντίσταση και την ιερότητα της στιγμής. Είναι τόσο γενναία η πρωταγωνίστρια όπου με το στήθος μπροστά και με την σημαία της πατρίδας της επαναστατεί. Είναι φανερό ότι σε αυτό το έργο το στήθος έχει καθαρά συμβολικό χαρακτήρα. Συμβολίζει κυρίως την αντίσταση. Ένα σημείο του σώματος που χαρίζει ζωή. Χωρίς καμία ντροπή και χωρίς κανένα υπονοούμενο η γυναίκα αυτή γίνεται σύμβολο της εποχής και χαρίζει κουράγιο σε όλο τον άμαχο πληθυσμό.

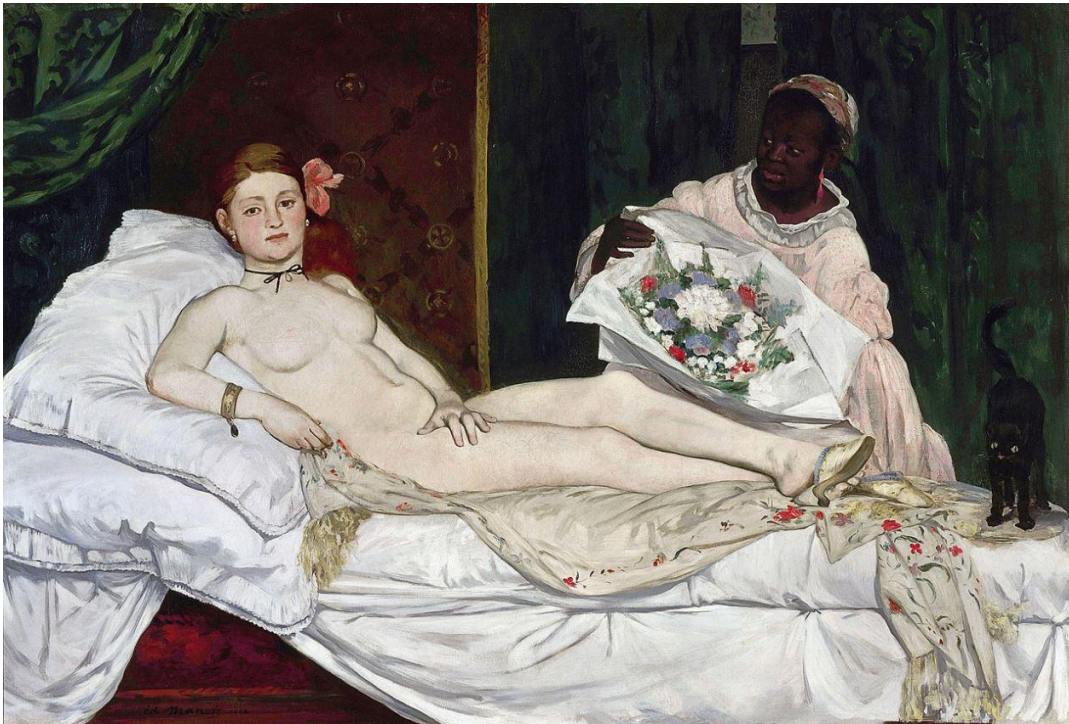

Εικόνα 5: Eugène Delacroix *La Liberté guidant le peuple* (1830)

4.1.6 Olympia Edouard Manet (1863)

Τέλος, το 1863 ο Edouard Manet δημιούργησε ένα έργο που έφερε πολλές αντιδράσεις. Το Παρίσι του 19ου αιώνα διχάστηκε. Ο πίνακας αυτός έγινε από τα μεγαλύτερα σκάνδαλα της εποχής και μέχρι και σήμερα συζητείται. Η γυμνή γυναίκα ξαπλωμένη σε ένα κρεβάτι και ο υπηρέτης της της προσφέρει λουλούδια. Θα έλεγε κανείς ότι έχει αρκετά κοινά με τον πίνακα

του Titian (Εικόνα 2). Η μεγάλη διαφορά είναι ότι ο ένας πίνακας χαρακτηρίζεται ως ιμπρεσιονιστικός⁸.

Εικόνα 6: Olympia Edouard Manet (1863)

Στην ουσία ο Manet αποτυπώνει την εντύπωση, το ιδανικό που έχει στην φαντασία του, ενώ ο Titian αποτυπώνει το κλασσικό και το ρεαλιστικό. Αυτό που είναι άξιο παρατήρησης είναι υφή που δίνει στο ανθρώπινο σώμα. Ειδικότερα το γυναικείο στήθος αποτυπώνεται ως κάτι ιδανικό, σαν κάτι σαγηνευτικό. Στην ιμπρεσιονιστική εποχή δεν έχουμε την αληθοφανής αποτύπωση. Στην εικόνα αυτή δεν είναι καν διακριτή η θηλή του στήθους, μοιάζει κάτι ονειρικό. Η ανθρώπινη υπόσταση έχει δημιουργηθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να αγγίζει την ονειρώξη και όχι την πραγματικότητα. Η πορεία της απεικόνισής του στήθους ανά τους αιώνες έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και διαπιστώνονται όντως κάποιες ουσιώδης αλλαγές.

⁸ Κύριο χαρακτηριστικό του ιμπρεσιονισμού στη ζωγραφική είναι τα ζωντανά χρώματα , οι συνθέσεις σε εξωτερικούς χώρους, συχνά υπό ασυνήθιστες οπτικές γωνίες και η έμφαση στην αναπαράσταση του φωτός. Οι ιμπρεσιονιστές ζωγράφοι θέλησαν να αποτυπώσουν την άμεση εντύπωση (impression) που προκαλεί ένα αντικείμενο ή μια καθημερινή εικόνα
Πηγή : Βικιπαίδεια Ιμπρεσιονισμός (<https://el.wikipedia.org/wiki>)

5. Στήθος και μοντέρνα τέχνη

Μετά από την ιστορική αναδρομή στην κλασική τέχνη, θα αναλυθεί και η τέχνη του σήμερα. Ο μαζικός καταναλωτισμός μαστίζει την εποχή και η πληροφορία της διαφήμισης φτάνει αστραπιαία. Όλος ο κόσμος βομβαρδίζεται καθημερινά από το γυναικείο στήθος. Η επαφή του εγκεφάλου με το γυαλί της οθόνης είναι τόσο γρήγορη που θα αναρωτιέται κανείς, πως είναι δυνατόν με τόση πληροφορία από γυμνόστηθες γυναίκες που διαδηλώνουν διαρκώς μπροστά στον θεατή με κεντρικό θέμα το στήθος, η γυναικεία θηλή να είναι ακόμα ταμπού; Η εικόνα του στήθους έχει πολλά και μεγάλα ερωτηματικά. Τι είναι επιτρεπτό να καλύπτουμε με τεχνικές θολώματος και τι όχι; Γιατί καταξιωμένα έργα τέχνης ‘καταστρέφονται’ από το διαδίκτυο μη επιτρέποντας να παρουσιαστεί η θηλή; Οι γυναίκες που διαδηλώνουν γυμνόστηθες τι έχουν να κερδίσουν και να χάσουν; Όλα αυτά τα ερωτήματα δεν μπορούν να απαντηθούν σε αυτή την εργασία όμως στο παρακάτω κεφάλαιο θα γίνει μια παρατήρηση της μη αποδεκτής εικόνας σήμερα και θα αναφερθούν και σπουδαίες καλλιτέχνιδες της μοντέρνας εποχής που έστειλαν ηχηρά μηνύματα.

5.1 Μοντέρνα τέχνη και στήθος

Η εικόνα της αναγέννησης πέθανε. Από τη δεκαετία του 1960 και μετά υπήρξαν αρκετές προσπάθειες για την αποκατάσταση της ιερής εικόνας του στήθους. Δεν ήταν λίγοι οι καλλιτέχνες που τόλμησαν τον σχολιασμό ακόμα και την κριτική μέσα από τα έργα τους. Κάποιες από αυτές ήταν η Yoko Ono , Carolee Schneeman, Niki de Saint Phalle και η Cindy Sherman. Και οι τέσσερις ήταν / είναι ενεργές στο φεμινιστικό κίνημα και πολλά από τα έργα τους έχουν ταυτιστεί με τις γυναίκες και την γυναικεία φύση. Τα τέσσερα έργα που αναλύονται παρακάτω έχουν να κάνουν καθαρά με την σύνδεση του γυναικείου στήθους και με την σύγχρονη αντιμετώπιση του.

5.1.1. Cut a Piece Yoko Ono (1964)

Το Cut Piece είναι μια performance art που ερμηνεύτηκε για πρώτη φορά από την Yoko Ono στις 20 Ιουλίου 1964. Περιγραφικά, η Yoko Ono καθισμένη στο πάτωμα του Yamaichi Concert Hall στην Ιαπωνία, ντυμένη με τα 'καλά' της ρούχα, προέτρεπε τους θεατές να κόψουν κομμάτια από τα ρούχα της έως ότου να μείνει εντελώς γυμνή. Το έργο αυτό χαρακτηρίστηκε από τα πιο σημαντικά της εποχής και από τα έργα ορόσημο για το φεμινιστικό κίνημα. Άλλωστε η καλλιτέχνης είχε σπουδαία πορεία τον χώρο του φεμινισμού και αρκετά ενεργό μέλος στο κίνημα.

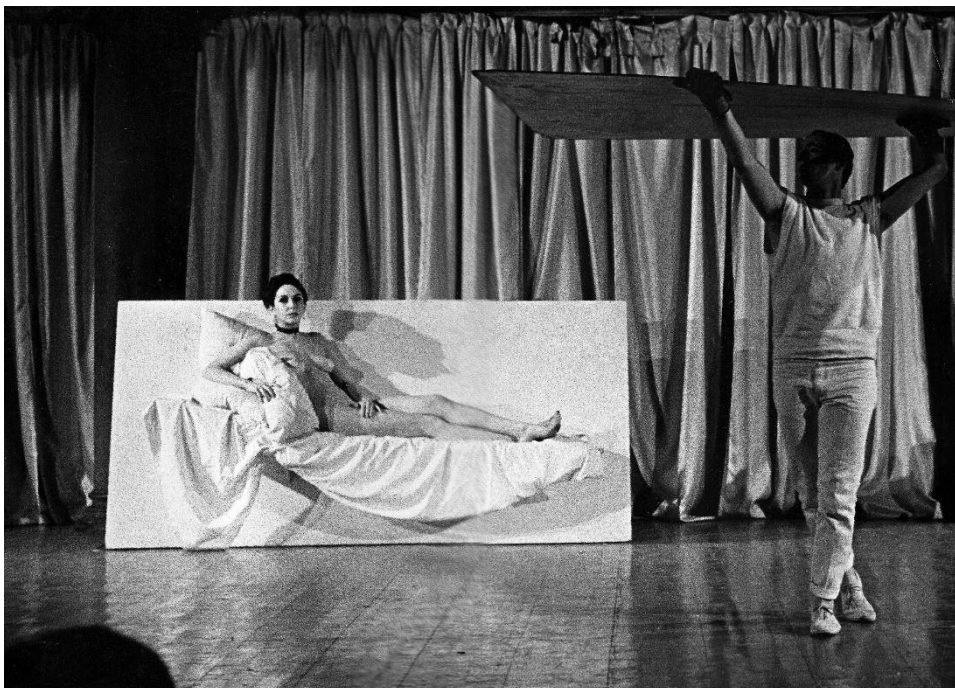
Εικόνα 7: Cut a Piece Yoko Ono (1964)

Η performance αυτή, είχε πολλές αντιδράσεις. Η αργή αποκάλυψη του γυναικείου σώματος που καταλήγει στο εντελώς παρθένο σώμα ήταν σοκαριστική για την εποχή. Πόσο μάλλον ένα αληθινό σώμα με αληθινό χαρακτήρα. Η επανάσταση αυτή της Yoko Ono έδωσε τεράστια ελπίδα στις γυναίκες του κινήματος και το γυναικείο στήθος πήρε καθαρά την φυσική ανθρώπινη υπόσταση που έπρεπε να έχει. Το γυμνό στήθος δεν είναι άλλο από ένα μέρος του γυναικείου σώματος που μπορεί να εκτίθεται, να φωτογραφίζεται και να ολοκληρώνει ένα performance.

5.1.2. Site Carolee Schneeman – Robert Morris (1964)

Η Carolee Schneeman την ίδια χρονιά με την Yoko Ono δημιούργησε μαζί με τον Robert Morris⁹ το Site. Πρόκειται για ένα ακόμη performance όπου η καλλιτέχνης έχει εμπνευστεί από την Olymbia του Manet (Εικόνα 6). Αναβίωσε την Olymbia μέσα από την παράσταση και την φιλμογράφιση της. Η καλλιτέχνης στέκεται εντελώς γυμνή πάνω στο αυτοσχέδιο καναπέ και σε ένα εντελώς μινιμαλιστικό περιβάλλον εντάσσετε και ο Robert Morris με καλυμμένο το πρόσωπο του.

Σαν ημίθεά της αρχαιότητας σε ένα κάδρο με τα απαραίτητα, η Carolee Schneeman στέκεται χωρίς αιδώ και με απόλυτη φυσικότητα μπροστά στο κοινό. Το στήθος της έχει πρωταγωνιστικό ρόλο, όπως και στην Olymbia, το σώμα της μοιάζει σαν από παραμύθι και ο τρόπος που έχει σταθεί μαρτυρά την αθωότητα της στιγμής. Η καλλιτέχνης ασχολήθηκε όχι λίγες φορές με θέματα όπως η σεξουαλικότητα, η ταυτότητα και το φύλο.

Εικόνα 8: Site Carolee Schneeman – Robert Morris (1964)

⁹ Ο Robert Morris ήταν Αμερικανός γλύπτης, εννοιολογικός καλλιτέχνης και συγγραφέας
Πηγή Βικιπαίδεια : Robert Morris (https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_Morris)

5.1.3 Madonna and Child Cindy Sherman (Untitled 223) 1989

Η Cindy Sherman ανήκει στις πιο γνωστές σύγχρονες Αμερικανίδες φωτογράφους. Δημιουργεί κατά βάση αυτοπορταίτα και εντάσσει τον εαυτό της σε διαφορετικούς ρόλους. Το έργο αυτό δεν έχει τίτλο όπως και τα περισσότερα έργα της. Είναι όμως αρκετά γνωστό ως Madonna and Child. Ο παραλληλισμός είναι προφανής. Όμως η σημασία της εικόνας διαφορετική. Η εικόνα αυτή κάνει ένα σχόλιο. Η Cindy κρατά στην αγκαλιά της ένα ψεύτικο μωρό και το θηλάζει. Αυτό δεν είναι εντελώς ξεκάθαρο καθώς έχει αποκρύψει το κομμάτι του στήθους της.

Εικόνα 9: Madonna and Child Cindy Sherman (Untitled 223) 1989

Η δημιουργός πολλές φορές έχει εκφράσει τις φεμινιστικές της ανησυχίες. Πολλά έργα της έχουν χαρακτηριστεί ως φεμινιστικά. Η εικόνα αυτή εκφράζει την τρυφερότητα της μητρότητας και την ιερή στιγμή του θηλασμού, μέσα από ένα παιχνίδι φανταστικών χαρακτήρων.

5.1.4 Breasts of an Empress Niki De Saint Phalle 1998

Το έργο αυτό δημιουργήθηκε το 1998 από την Niki De Saint Phalle. Η καλλιτέχνης αυτή ήταν εικαστικός, ζωγράφος, γλύπτρια και σκηνοθέτης. Αρκετές φορές μέσα από τα έργα της σχολίαζε το γυμνό σώμα. Πολύ χαρακτηριστικά είναι τα γλυπτά αυτά, τεραστίων διαστάσεων όπου ο θεατής είχε την δυνατότητα, όχι απλά να πλησιάσει, αλλά και να μεταφερθεί μέσα.

Εικόνα 10: Breasts of a Empress Niki De Saint Phalle 1998

Στο συγκεκριμένο έργο, όπως φαίνεται, πρωταγωνιστικό ρόλο έχει το στήθος. Ένα στήθος τεραστίων διαστάσεων, ζωγραφισμένο με διάφορα χρώματα και με σχεδόν απειλητικό χαρακτήρα. Τα στήθη αυτά στο σημείο των θηλών έχουν δύο αρκετά μεγάλες τρύπες. Η ερμηνείες μπορεί να είναι πολλές. Είτε θα χαρακτηριστούν ως κανόνια είτε ως θηλές. Αυτό που έχει τεράστιο ενδιαφέρον είναι ο όγκος και η ύλη που δίνει σε αυτό. Στοχοποιεί το

στήθος και το κάνει πρωταγωνιστή όλου του έργου. Το έργο αυτό είναι ένα σχόλιο στην καταπίεση και την κριτική του στήθους για κάθε γυναίκα.

6. Free the Nipple

6.1. Καμπάνιες υπέρ της γυναίκας

Η επαφή με την πραγματικότητα του σήμερα δεν είναι απέχει πολύ από τις προσπάθειες των καλλιτεχνών του 19/20ου αιώνα. Όλο και περισσότεροι καλλιτέχνες και όχι μόνο ευαισθητοποιούνται σε θέματα υπεράσπισης της γυναίκας και οι φεμινιστικές καμπάνιες και προσπάθειες όλο και πληθαίνουν. Παγκοσμίως οι τρεις μεγαλύτερες δράσεις είναι η Femen¹⁰, No more page 3¹¹ και το κίνημα Free the Nipple. Το κίνημα που θα αναλυθεί εκτενέστερα είναι το Free the Nipple. Το κίνημα αυτό ήταν η αφορμή για την υλοποίηση αυτής της εργασίας και το κίνητρο για την ολοκλήρωση της. Το κίνημα έχει διαγράψει σπουδαία πορεία στην ιστορία του φεμινισμού με πολλές επιτυχίες και πολλές δράσεις.

Εικόνα 11: Διαδηλώτρια στην εκστρατεία Free the Nipple Λονδίνο (2015), WOMANHOOD DOES NOT IMPLY MOTHERHOOD Rebecca Momolli (2020)

¹⁰ Η Femen είναι ουκρανική φεμινιστική ομάδα ακτιβιστριών που αποσκοπεί στην προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών. Η οργάνωση έγινε παγκοσμίως γνωστή για τη διοργάνωση γυμνόστηθων διαδηλώσεων ενάντια στον σεξουαλικό τουρισμό, στα θρησκευτικά ιδρύματα, στον σεξισμό, στην ομοφοβία και σε άλλα κοινωνικά, εθνικά και διεθνή θέματα. Ιδρύθηκε στην Ουκρανία, η ομάδα έχει πλέον έδρα στο Παρίσι.

Πηγή: Βικιπαίδεια Femen (<https://el.wikipedia.org/wiki/Femen>)

¹¹ Το No More Page 3 ήταν μια επιτυχημένη εκστρατεία για να πειστούν οι ιδιοκτήτες και οι συντάκτες της The Sun να σταματήσουν οικειοθελώς τη λειτουργία της, την οποία είχε δημοσιεύσει από το 1970.

Πηγή: Βικιπαίδεια No more page 3 (https://en.wikipedia.org/wiki/No_More_Page_3)

6.1.1 Ελευθερώστε την θηλή

Η εκστρατεία δημιουργήθηκε το 2014. Υποστηρίζει και τονίζει κυρίως την διαφορά μεταξύ του γυναικείου και ανδρικού σώματος. Υπάρχει ένας γενικός κανόνας ότι οι άνδρες έχουν την ευχέρεια να κυκλοφορούν δημοσίως γυμνόστηθοι. Αντιθέτως για μια γυναίκα η έκθεση της χωρίς την κάλυψη της θηλής της δημοσίως, θεωρείται σεξουαλικό και απρεπές. Πολλές φορές παρεμβαίνει και η αστυνομία, με πρόφαση το γυμνό σώμα και προβαίνει σε συλλήψεις. Το κίνημα αυτό υποστηρίζει ότι και οι άνδρες και οι γυναίκες πρέπει να έχουν ίσα δικαιώματα νομικά και πολιτιστικά να είναι αντίστοιχα αποδεκτό να κυκλοφορούν με τις θηλές τους δημόσια.

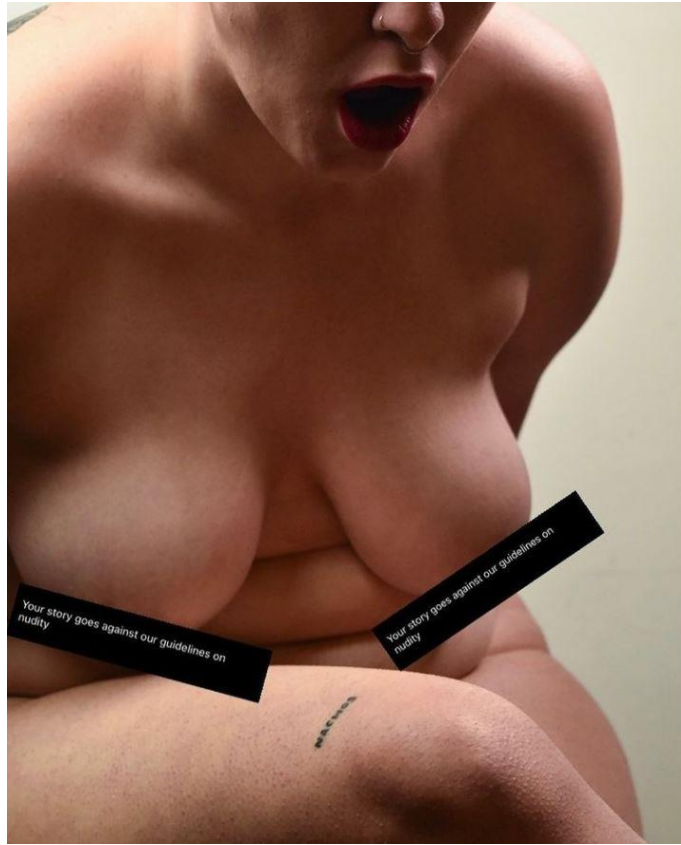
Εικόνα 12: Free the Nipple Tattoo artist : Gucci Gent (2020)

Η κινηματογραφίστρια Λίνα Έσκο ήταν αυτή που ξεκίνησε την εκστρατεία από την Νέα Υόρκη, μέσα από ένα ντοκιμαντέρ που καταγράφει τον εαυτό της γυμνόστηθη στους δρόμους της Νέα Υόρκης με αφήγηση και συνθήματα. Είχε την υποστήριξη από πολλές διασημότητες που και αυτές με την σειρά τους έστειλα ηχηρό μήνυμα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

6.1.2 Free the Nipple και Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και γενικότερα η πολιτική του διαδικτύου έχει πολλούς περιορισμούς όσο αν αφορά το γυμνό στήθος και συγκεκριμένα την γυναικεία θηλή. Κάθε μεγάλη πλατφόρμα έχει την δική της πολιτική και μια γραμμή για το τι είναι επιτρεπτό και τι όχι. Πολλά κοινωνικά μέσα αποδέχονται την γύμνια αλλά όχι τις γυναικείες θηλές. Είναι πολύ πιο εύκολο να συναντήσεις ένα ολοκληρωτικά γυναικείο γυμνό σώμα παρά μια γυναικεία θηλή. Στο σημείο αυτό τονίζεται το 'γυναικεία' καθώς ισχύουν εντελώς διαφορετικοί κανόνες για το ανδρικό σώμα, ή ακόμα καλύτερα δεν υπάρχουν κανόνες και περιορισμοί για αυτό. Τα σημεία αναφοράς που αποκρύπτουν κατά βάσει τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι τα σεξουαλικά όργανα του σώματος. Οι μαστικοί αδένες αν και ερωτογενής περιοχή δεν θεωρούνται σεξουαλικά όργανα.

Αναλυτικότερα, το Facebook επιτρέπει την εμφάνιση των θηλών μόνο σε εικόνες που πρόκειται για θηλασμό, τοκετό καθώς και σε συνθήκες υγείας (στην περίπτωση μαστεκτομής ή καμπάνιες για τον καρκίνο του μαστού). Ακόμα επιτρέπει την εμφάνιση της θηλής σε έργα τέχνης που προέρχονται από την ζωγραφική ή την γλυπτική. Στην περίπτωση της φωτογραφίας ή του video art η γυναικεία θηλή θεωρείται προκλητική και σεξουαλική για την πολιτική του Facebook.

Εικόνα 13: Untitle Danae Char Photography (2019)

Εικόνα 14: Collage Namaste Hannah (2021)

Στην ίδια γραμμή πλεύσης βρίσκεται και το (Instagram). Το πιο δημοφιλές μέσω κοινωνικής δικτύωσης στις μέρες μας, κατεβάζει εικόνες καλλιτεχνικού χαρακτήρα λόγω εμφάνιση παραπάνω από το επιτρεπτό. Υπάρχει ένδειξη που αναγράφει ότι πρόκειται για σεξουαλικό / ακατάλληλο περιεχόμενο και μέσα σε λίγα μόλις λεπτά ο αλγόριθμος εξαφανίζει την εικόνα. Συγκεκριμένα αναγράφει ότι το Instagram δεν επιτρέπει την γύμνια, αυτό συμπεριλαμβάνει τις φωτογραφίες, βίντεο και το περιεχόμενο που αναπαράγει σεξουαλική επαφή, γεννητικά όργανα, και πλάνα από το στήθος και τους γλουτούς. Αντίστοιχα επιτρέπει τα έργα τέχνης που ανήκουν στο φάσμα της ζωγραφικής και της γλυπτικής. Ακόμη και αποσπάσματα από τον κινηματογράφο είναι αρκετά συχνό να τα κατεβάζει. Και τα υπόλοιπα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Twitter, Pinterest, Youtube) ακολουθούν την ίδια πολιτική.

Μια αρκετά δημοφιλής κίνηση που έχει ξεκινήσει στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι το hashtag #¹². Με αυτό τον τρόπο το #FreeTheNipple μετατρέπεται σε ενεργή λέξη (δηλαδή κάποιος μπορεί να πατήσει επάνω της και να μεταβεί σε κάποιο ιστότοπο). Με αυτό το τρόπο μπορεί κάποιος να βρει αναρτήσεις του ίδιου χαρακτήρα και να ενισχύσει την εκστρατεία.

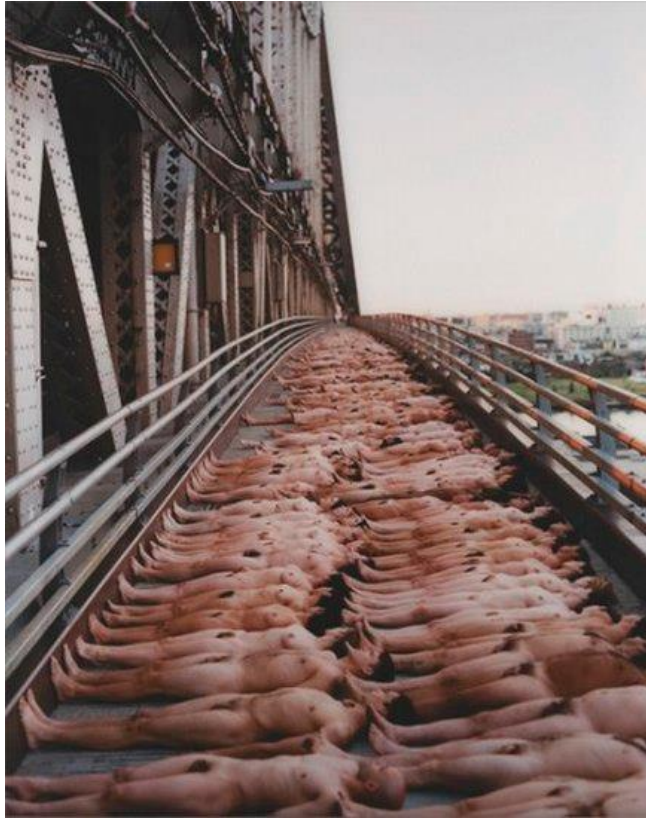
¹² Η λέξη hashtag προέρχεται από την ένωση των λέξεων hash και tag, δηλαδή του συμβόλου # και μιας ετικέτας (λέξης)

7. Επιρροές και αισθητική του έργου

Το έργο άντλησε επιρροές από διαφορετικές πηγές. Οι περισσότερες αναφορές είναι κυρίως από την τέχνη αλλά όχι εξ ολοκλήρου. Μέσα στην σύλληψη της ιδέας υπήρχαν και τα καθημερινά ερεθίσματα καθώς και η καθημερινή τριβή με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Οι κοινωνικές ανισότητες μεταξύ των δύο φίλων είναι κάτι που απασχολεί πολλούς καλλιτέχνες ανά τους αιώνες. Δυστυχώς το 21ο αιώνα είναι απαραίτητα τα έργα τέχνης που εκφράζουν και σχολιάζουν τις ανισότητες.

Αρχικά, η πρώτη επιρροή με το θέμα Free the nipple ήταν η ίδια η εκστρατεία του κινήματος. Το κίνημα αυτό έχει πολλές επιτυχίες τόσο στην ελευθερία του γυναικείου σώματος όσο και στην ισότητα των δύο φύλων. Κάθε χρόνο οργανώνουν πολλές δράσεις με αποκορύφωμα την διαδήλωση με σύνθημα 'Free the Nipple' που πραγματοποιείται κατά βάση στο Μπράιτον της Αγγλίας. Πέρα από τις δράσεις αυτές, το κίνημα αυτό δραστηριοποιείται αρκετά και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Μετρά χιλιάδες ακολούθους στο Instagram και η πλειοψηφία αυτών είναι υποστηρικτές του κινήματος. Μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έγινε και γνωστή η κατευθυντήρια γραμμή σχετικά με την απαγόρευση του γυμνού στήθους.

Από τα πρώτα καλλιτεχνικά έργα που έχουν συμβάλει σημαντικά στην δημιουργία του 'The Nipple Dilemma' ήταν αυτό του Spencer Tunick. Ο Spencer Tunick είναι ένας Αμερικανός φωτογράφος που ασχολείται κυρίως με την φωτογραφία τοπίου μεγάλης εμβελείας. Δεν είναι όμως ένας συνηθισμένος φωτογράφος τοπίου. Η ιδιαιτερότητα του είναι ότι φωτογραφίζει πλήθος κόσμου (σαν λαοθάλασσα) και τους τοποθετεί στις εικόνες του εντελώς γυμνούς (Εικόνα 15 , Εικόνα 16). Όλα αυτά τα γυμνά σώματα σχηματίζουν μια απέραντη επιφάνεια και έτσι κοσμεί πολλά σημαντικά τοπία και αξιοθέατα του κόσμου. Είναι πολύ ενδιαφέρον ο τρόπος που επέλεξε να τοποθετήσει την ανθρώπινη υπόσταση τις εικόνες του. Οι άνθρωποι είναι όπως ακριβώς γεννιούνται. Το γυμνό σώμα έρχεται σε αντίθεση με όλα αυτά τα ανθρώπινα δημιουργήματα του κόσμου. Είναι εξαιρετικός ο τρόπος που φωτογραφίζει καθώς αποβάλλει οποιαδήποτε σεξουαλική, ερωτική ερμηνεία και στέκεται στην φύση του ανθρώπου.

Εικόνα 15: NYC Spencer Tunick NYC 2008

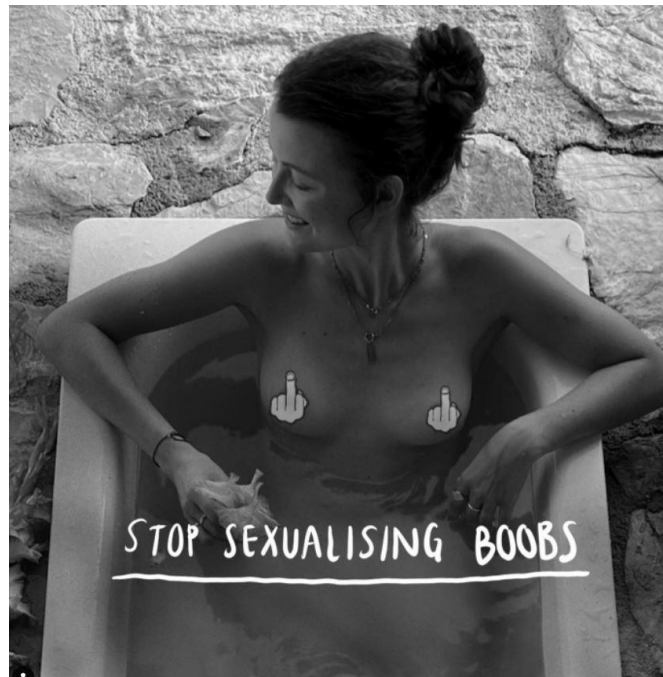
Εικόνα 16: Sydney Opera House Spencer Tunick

Το έργο των Rob και Nick Carter «Yoga photograms» 2017 (Εικόνα 17), ήταν πηγή έμπνευσης κυρίως για το γλυπτικό μέρος του έργου. Ο Rob και η Nick Carter είναι ένα ζευγάρι νέων καλλιτεχνών που ζει στην Αγγλία. Ο τρόπος που έχει στηθεί το καλλίγραμμο σώμα και η αισθητική των εικόνων στο «Yoga photograms», γέννησαν την ιδέα της δημιουργίας του γλυπτού. Και σε αυτό το έργο συναντάμε το γυμνό σώμα σε εικόνες που οριακά αντιλαμβανόμαστε τι ακριβώς είναι. Η συνθήκη του μη ξεκάθαρου σώματος και της στάσης που αυτό παίρνει, δημιουργεί στο μυαλό μια πιο αφαιρετική εικόνα και ο θεατής μπορεί να δώσει πολλές ερμηνείες. Και το έργο 'The Nipple Dilemma' στοχεύει στην πολλαπλότητα των ερμηνειών. Δεν είναι ξεκάθαρος ο σχολιασμός. Το στήθος είναι σε μια θέση που θα έλεγε κανείς ότι είναι στόχος, όμως ο κάθε αναγνώστης έχει την ευχέρεια για την δική του ανάγνωση, την δική του εκδοχή.

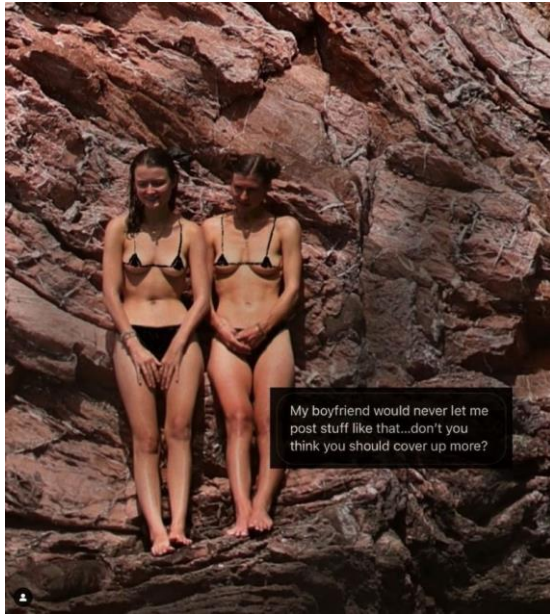

Εικόνα 17: Rob and Nick Carter Yoga photograms (2017)

Τέλος, το έργο που ήταν πυρήνας για αυτή την καλλιτεχνική απόπειρα προέρχεται από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Είναι μια καλλιτέχνης όπου έγινε αρκετά γνωστή μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και συγκεκριμένα από το Instagram. Η Namaste Hannah είναι αρκετά δραστήρια στο φεμινιστικό κίνημα και συχνά τα έργα της έχουν φεμινιστικό χαρακτήρα. Τα πιο γνωστά της έργα είναι κολλάζ (Εικόνα 18). Στην ουσία φωτογραφίζει και στην συνέχεια επεμβαίνει στην εικόνα είτε με την ζωγραφική είτε με την δημιουργία κολλάζ. Σχολιάζει και υποστηρίζει κυρίως το κίνημα Free The Nipple καθώς και την ισότητα των δύο φύλων.

Εικόνα 18: Stop Namaste Hannah (2021)

Εικόνα 19: My Boyfriend Namaste Hannah (2021)

8. The Nipple Dilemma

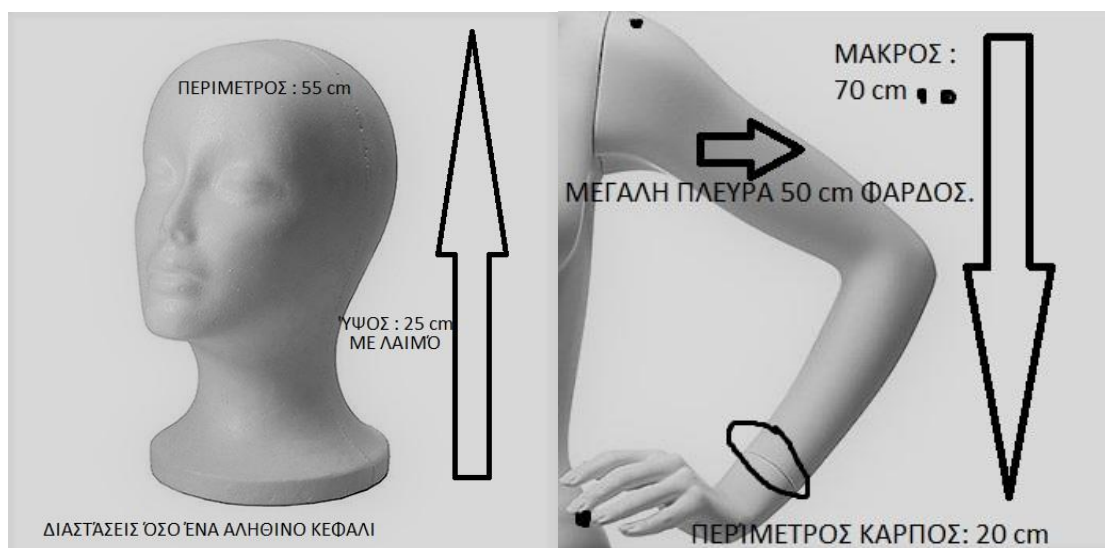
8.1 Δημιουργία και μεθοδολογία του γλυπτικού μέρους του έργου «The Nipple Dilemma»

8.1.1 Ιδέα

Η ιδέα αυτή, πέρα από τους προσωπικούς προβληματισμούς και την τριβή με το θέμα εξαιτίας της καθημερινής επικοινωνίας μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, δημιουργήθηκε από το ερέθισμα μιας συμφοιτήτριας μου. Σχολιάζοντας το ίδιο περίπου θέμα σε μια εργασία εξαμήνου, μου ξύπνησε το ενδιαφέρον και θέλησα να την πάω ένα βήμα παρακάτω.

Έτσι διαμορφώθηκε η ιδέα μιας γλυπτικής κατασκευής δημιουργημένης από διαφορετικά μέρη του σώματος, με αποδομημένο χαρακτήρα, και στη συνέχεια να δημιουργήσω ένα βίντεο που θα προβάλλεται πάνω σε μια από τις γλυπτικές αυτές αποτυπώσεις του σώματος. Η διαδικασία ήταν αρκετά χρονοβόρα και πέρασε από πολλά στάδια για την υλοποίηση της.

Καταρχήν, δημιουργήθηκε μια λίστα με τα υλικά που χρειάζονται για μια τέτοια κατασκευή καθώς και για το πού θα μπορούσα να τα προμηθευτώ. Στην αρχή η ιδέα ήταν να δημιουργηθούν τα μέρη του σώματος από φελιζόλ. Η προσπάθεια κατέληξε άδοξα, γιατί το φελιζόλ είναι ένα δύσκολο υλικό στη διαχείριση, δεν είναι εύπλαστο και έχει μεγάλο κόστος. Η αμέσως επόμενη επιλογή ήταν η χρήση γυψόγαζας.

Εικόνα 20: Σχεδιαγράμματα για διαστάσεις γλυπτών

8.1.2 Διαδικασία γυψόζαγας

Η γυψόγαζα είναι ένα υλικό αρκετά εύχρηστο και εύπλαστο, έχει μικρό σχετικά κόστος και βρίσκεται εύκολα. Η διαδικασία για όλα τα σημεία του σώματος έχει γίνει πάνω σε αληθινά σώματα. Η διαδικασία της δημιουργίας των ομοιωμάτων θα ονομαστεί *piecemaker*¹³ ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν ορολογία για την διευκόλυνση του αναγνώστη.

Τα βήματα για το *piecemaker* είναι τα εξής: Αρχικά, η περιοχή όπου πρόκειται να γίνει βάση για το γλυπτό καλύπτεται ολοκληρωτικά με διαφανής μεμβράνη για την αποφυγή λαθών και για την εύκολη αποσυναρμολόγηση. Πάνω στο σημείο όπου είναι πλέον τοποθετημένη η διαφανής μεμβράνη αρχίζει και η τοποθέτηση της γυψόγαζας που έχει περαστεί από ελάχιστο νερό.

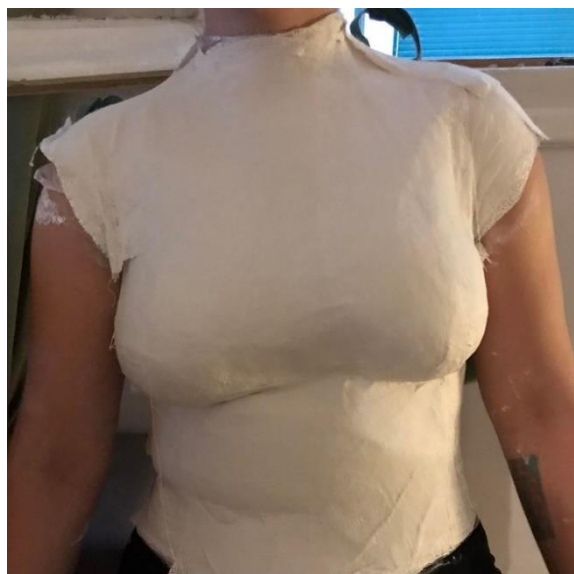
Εικόνα 21: Κάλυψη ποδιού με διαφανής μεμβράνη

¹³ Piecemaker : Η διαδικασία για την δημιουργία των γλυπτών.

Εικόνα 22: Κάλυψη γλουτών με γυψόγαζα (διαδικασία στεγνώματος)

Στην νωπή της πλέον μορφή η γυψόγαζα είναι εύπλαστη και μέσα σε κάποια λεπτά μπορεί κανείς να κάνει τις απαραίτητες διορθώσεις. Μέσα σε 20' περίπου η γυψόγαζα έχει στεγνώσει πλήρως. Η διαδικασία αφαίρεσης της γυψόγαζας από το σημείο του ανθρώπινου σώματος που τοποθετήθηκε θέλει ιδιαίτερη προσοχή. Με αργές κινήσεις και με την χρήση ενός ψαλιδιού αφαιρείτε το κομμάτι από την βάση του και τοποθετείτε σε σημείο ασφαλές σε θερμοκρασία δωματίου. Η γυψόγαζα είναι απαραίτητο να μείνει σε αυτό το σημείο για τουλάχιστον ένα 24ώρο ώστε να έχει εξαφανιστεί κάθε ίχνος υγρασίας που μπορεί να υπήρχε από πριν.

Εικόνα 23: Κάλυψη σωμάτων με μεμβράνη και γυψόγαζα (διαδικασία χτίσιμο)

8.1.3 Διαδικασία οικοδομικού στόκου

Μετά το πέρας της απαραίτητης ώρας, είναι αναγκαίο να σταθεροποιηθεί σωστά η γυψόγαζα και να αρχίσει να μοιάζει περισσότερο με γλυπτό. Στο σημείο αυτό είναι αρκετά βοηθητικός ο οικοδομικός στόκος. Όλα τα γλυπτά έχουν περαστεί με οικοδομικό στόκο και έχουν μείνει αντίστοιχα ένα 24ώρο ώστε να σταθεροποιηθούν. Ο στόκος ενισχύει την σκληρότητα της γυψόγαζας.

Εικόνα 24: Διαδικασία στοκαρίσματος

8.1.4 Διαδικασία και τεχνική στόκος/ατλακόλ

Αφού ολοκληρωθεί και η διαδικασία του στοκαρίσματος, η κατασκευή προχωράει σε ένα πιο δημιουργικό κομμάτι. Ο οικοδομικός στόκος πρέπει να λειανθεί και έτσι με ένα λεπτό γυαλόχαρτο λειαίνονται όλα τα σημεία του γλυπτού και είναι έτοιμα για την τεχνική του γύψου με την ξυλόκολλα. Η τεχνική αυτή αποτελείται από γύψο καλλιτεχνίας, ξυλόκολλα κρυσταλλική και ελάχιστο νερό. Αυτό το μείγμα βοηθάει στην επούλωση όλων των τυχών προβληματικών σημείων που δημιουργούνται από την χρήση του οικοδομικού στόκου αλλά ταυτόχρονα δημιουργεί και μια έντονη σκλήρυνση και ένα δέσιμο των υλικών ώστε να είναι πιο ανθεκτικά. Και αυτή η διαδικασία είναι χρονοβόρα και χρειάζεται 10-12 ώρες ώστε να προχωρήσει στο επόμενο στάδιο.

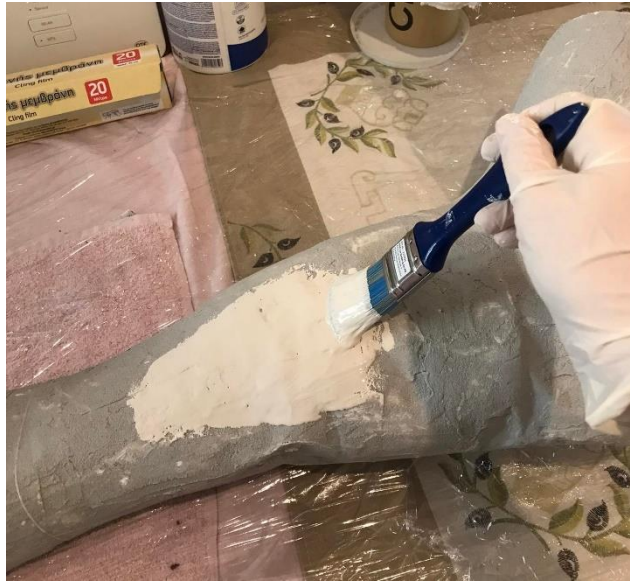
Εικόνα 25: Διαδικασία στόκου και ατλακόλ για στερέωση.

8.1.5. Διαδικασία ακριλικό αστάρι και βάψιμο γλυπτών

Το επόμενο βήμα είναι το ακριλικό αστάρι. Το αστάρι είναι αρκετά γνωστό υλικό για τους τοίχους των σπιτιών και έχει την δυνατότητα να κρατάει το χρώμα πιο ζωντανό και για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα στους τοίχους. Έτσι και στο piecemaker, έπειτα από την εφαρμογή του μείγματος στόκου και ξυλόκολλας, το αστάρι βοηθάει να σταθεροποιηθεί το χρώμα πάνω στα γλυπτά και να βαφτεί αρκετά πιο εύκολα. Στο σημείο αυτό, ο χρόνος που χρειάζεται το αστάρι για να δράσει είναι μεταξύ 12-14 ώρες. Οι 24 ώρες είναι αρκετές ώστε να στεγνώσει και να περαστεί το χρώμα. Το χρώμα που επιλέχτηκε για την βάση των γλυπτικών μορφών είναι σε απόχρωση white lightning. Το χρώμα βάσης περάστηκε περίπου 4-5 φορές από το κάθε γλυπτό και στην τελική μορφή άφησε ένα αρκετά λείο αποτέλεσμα.

Εικόνα 26: Στέγνωμα γλυπτών

Εικόνα 27: Βάψιμο με πρώτο χέρι γλυπτών

Εικόνα 28: Πέρασμα με ακριλικό αστάρι και βάψιμο πρώτο χέρι

Εικόνα 29: Στέγνωμα γλυπτών μετά από το αστάρι

8.1.6. Διαδικασία ατλακόλ και εφημερίδας

Όταν η διαδικασία με το αστάρι ολοκληρωθεί τα αντικείμενα είναι απαραίτητο να περαστούν με ένα πρώτο χέρι βαψίματος. Με την χρήση του πλαστικού χρώματος όλα τα γλυπτά βάφονται εξ ολοκλήρου και τοποθετούνται μια με δύο ημέρες ώστε να στεγνώσουν σωστά. Η διαδικασία αυτή βοηθάει στην ευκρίνεια, τυχόν λάθος λεπτομερειών και ατέλειών που μπορεί να έχει το έργο. Αφού όλα τα γλυπτά αποκτήσουν μια ομοιομορφία, το επόμενο βήμα είναι η κάλυψη τους με εφημερίδες και ατλακολ. Η εφημερίδα με την ατλακολ κόλλα, βοηθούν ώστε να υπάρχει ένα πιο λείο αποτέλεσμα και στην κάλυψη κάθε ατέλειας πάνω στο έργο. Η διαδικασία που ακολουθείτε είναι η εξής: Μέσα σε ένα δοχείο προσθέτουμε ένα ποτήρι νερό και αντίστοιχα μια κουταλιά ατλακόλ (1/1), κόβουμε τις εφημερίδες σε πολύ μικρά κομματάκια και τις τοποθετούμε μέσα στο νερό ώστε να υγρανθούν σωστά. Έπειτα τοποθετούμε τα κομμάτια εφημερίδας πάνω στο γλυπτό ώστε να πάρει την μορφή που επιθυμούμε. Η διαδικασία αυτή επαναλαμβάνεται πάνω σε όλα τα αντικείμενα. Ο απαιτούμενος χρόνος για να στεγνώσουν πλήρως και να περάσουν στο επόμενο βήμα επεξεργασίας είναι μια με δύο ημέρες. Πέρα από την διαδικασία της εφημερίδας με την ατλακολ υπάρχει και μια ακόμη μικρή διαδικασία που υλοποιήθηκε πάνω σε κάποια από τα γλυπτά. Κάποια σημεία πάνω στα έργα είχαν κάποια κενά και λίγο μεγαλύτερες ατέλειες. Αυτό που βοήθησε αρκετά για την συμπλήρωση αυτών των κενών ήταν η ατλακόλ μαζί με

χαρτί υγείας. Έτσι δημιουργήθηκε μια μάζα και κάλυψε κάποια κενά που δημιουργήθηκαν κατά την διαδικασία αφαίρεσης της γυψόγαζας(Βλέπε εικόνα 32).

Εικόνα 30: Τοποθέτηση εφημερίδας πάνω στο γλυπτό

Εικόνα 31: Τοποθέτηση εφημερίδας πάνω στο γλυπτό

Εικόνα 32: Γέμισμα με ατλακόλ και χαρτί υγείας

Εικόνα 33: Κάλυψη έργων τέχνης με εφημερίδα και ατλακόλ

Μετά το πέρας των απαιτούμενων ημερών, ξεκινά η διαδικασία βαψίματος. Όπως και την πρώτη φορά τα γλυπτά περάστηκαν περίπου 2-3 χέρια βάψιμο πάνω από την εφημερίδα. Το χρώμα που επιλογής ήταν τα ίδιο με το χρώμα βάσης (απόχρωση white lightning). Η διαδικασία αυτή διήρκεσε περίπου 2-3 ημέρες βαψίματος και έτσι ολοκληρώθηκε το αντικείμενο της εγκατάστασης χαρτογραφημένης προβολής βίντεο.

Εικόνα 34: Τελικό βάψιμο των έργων με πλαστικό χρώμα

8.1.7 Δημιουργία βάθρου προβολής

Αφού ολοκληρώθηκε το έργο, αμέσως επόμενο βήμα ήταν η δημιουργία ενός βάθρου. Το βάθρο αποτελεί σημαντικό κομμάτι στην ολοκλήρωση του γλυπτού καθώς θα είναι αυτό το οποίο θα βρίσκεται πάνω το κεντρικό έκθεμα. Το υλικό που χρησιμοποιήθηκε για την δημιουργία του βάθρου ήταν κατά βάση το ξύλο. Πρώτα από όλα χρειάστηκαν περίπου 6 ξύλινες τάβλες. Οι τάβλες αυτές κόπηκαν σε 9 κομμάτια. Έπειτα ενώθηκαν μεταξύ τους με κάποιες πρόκες. Στην τελική μορφή το βάθρο, περάστηκε με ένα γυαλόχαρτο ώστε να φύγουν οι περιττές ατέλειες και να βαφτεί αρκετά πιο εύκολα και ομοιόμορφα. Το βάθρο χρωματίστηκε με σπρέι μαύρου χρώματος ματ για να γίνεται ένα με το χρώμα της επιφάνειας από πίσω. Το ύψος του βάθρου είναι περίπου 80 εκατοστά. Αυτό έχει μια ιδιαίτερη σημασία για το έργο. Το βάθρο βρίσκεται σε τέτοιο ύψος ώστε να είναι λίγο πιο ψηλά από τα υπόλοιπα εκθέματα αλλά και αρκετά χαμηλά ώστε να προδίδει την ισότητα αλλά και την στοχοποίηση το κεντρικού εκθέματος.

Εικόνα 35: Διαδικασία δημιουργίας βάρου

8.1.8. Υλοποίηση και στήσιμο εγκατάστασης χαρτογραφημένης προβολής βίντεο

Μετά την ολοκλήρωση της δημιουργίας των γλυπτών, η υλοποίηση και το στήσιμο της εγκατάστασης είναι πολύ σημαντική διαδικασία. Τα γλυπτά αποτελούνται από 13 κομμάτια εκ των οποίων το ένα, το γυναικείο στήθος, είναι κυρίαρχο και είναι το κύριο έκθεμα. Εστιάζοντας κατά βάση στο γυναικείο στήθος, όλο το έκθεμα θα στηθεί γύρω από αυτό. Το κεντρικό έκθεμα θα βρίσκεται λίγα εκατοστά πάνω από το έδαφος πάνω σε ένα βάρου και θα

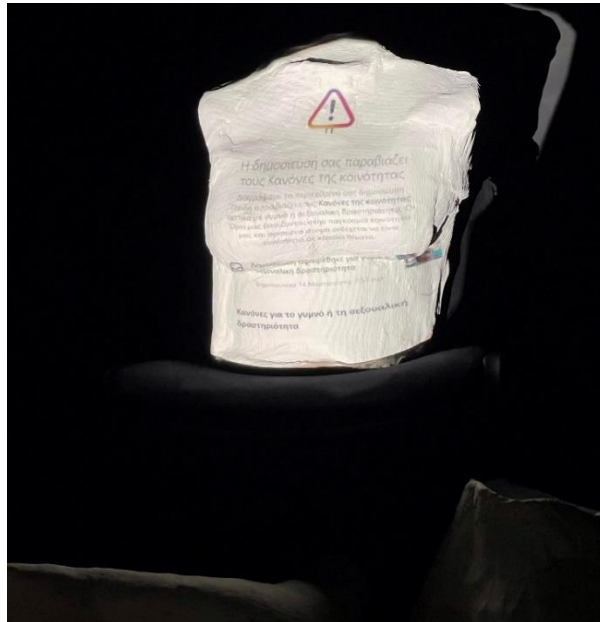
έχει μια εμβληματική θέση. Τα υπόλοιπα γλυπτά θα βρίσκονται στο πάτωμα. Γύρω από το κεντρικό έκθεμα θα στηθούν όλα τα κομμάτια του αποδομημένου σώματος. Θα βρίσκονται διασκορπισμένα και εντελώς ακατάστατα. Το ένα θα ακουμπάει πάνω στο άλλο. Η μορφή που θα έχουν θα συμβολίζει κυρίως πόσο αποδεκτά είναι, σε σχέση με το στοχοποιημένο σημείο του σώματος το στήθος. Όλα αυτά θα στηθούν πάνω μια μεγάλη επιφάνεια μαύρου χαρτονιού και θα βρίσκονται στο κέντρο της κεντρικής αίθουσας. Η θέση των γλυπτών που θα βρίσκονται στο πάτωμα, θα είναι τέτοια ώστε να ευνοούνται από το φως του προτζέκτορα και τα υπόλοιπα κομμάτια. Αντίστοιχα το σώμα θα βρίσκεται σε περίοπτη θέση και θα πέφτει επάνω του το φως του προτζέκτορα με προβολή. Παρακάτω υπάρχουν εικόνες από την πρώτη απόπειρα στησίματος του έργου στο χώρο του πανεπιστημίου. Στην συνέχεια το τελικό στήσιμο της εγκατάστασης. Στην τελική μορφή (τελικό στήσιμο) υλοποιήθηκε και το βίντεο παρουσίασης του The Nipple Dilema.

Εικόνα 36: Πρώτη προσπάθεια στησίματος έργου

Εικόνα 37: Προσπάθεια στησίματος έργου στο πανεπιστημιακό χώρο

Εικόνα 38: Πρώτη προβολή πάνω στο γλυπτό

Εικόνα 39: Από το πρώτο στήσιμο της έκθεσης στο χώρο του Πανεπιστημίου

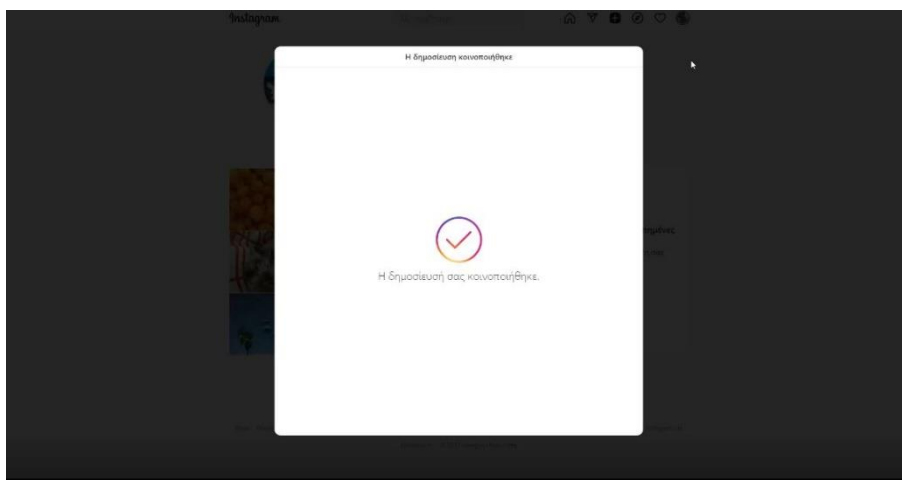
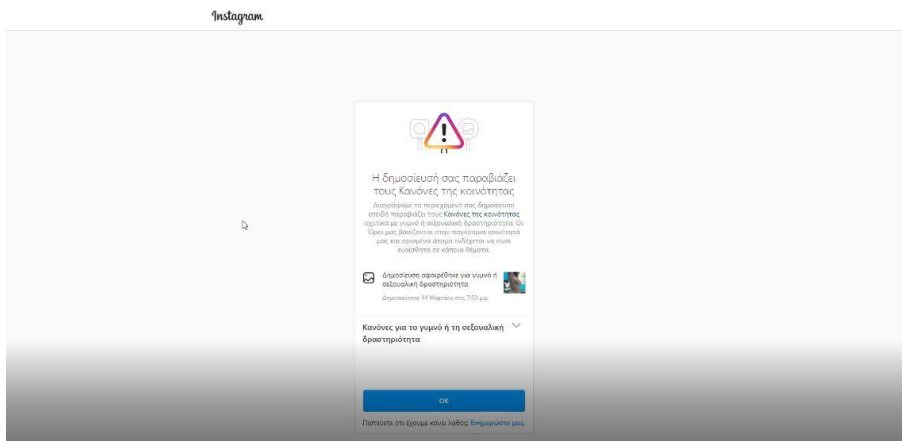
Εικόνα 40: Από το τελικό στήσιμο της εγκατάστασης (διαδικασία βιντεοσκόπησης του τελικού έργου)

8.1.9. Βίντεο προβολής

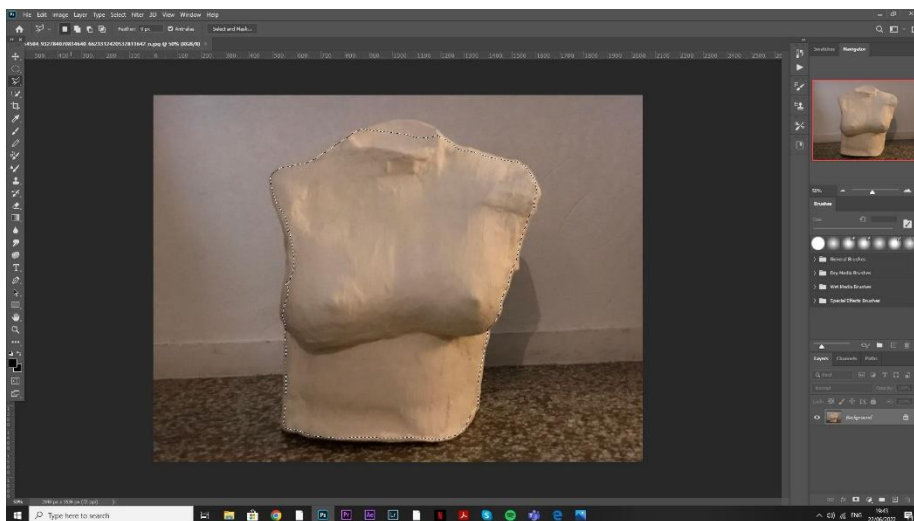
Το βίντεο που θα προβάλλεται πάνω στο γλυπτό-σώμα είναι μια καταγραφή της διαδικασίας που ακολουθεί η πλατφόρμα Instagram για να ανεβάσει μια φωτογραφία. Το βίντεο έχει δημιουργηθεί κατά βάση μέσα από την καταγραφή βίντεο οθόνης υπολογιστή (screen record¹⁴).

Στην πλατφόρμα του Instagram ανέβηκε μια εικόνα με ακατάλληλο περιεχόμενο. Όλη η διαδικασία απαγόρευσης και εν συνεχεία διαγραφής της δημοσίευσης καταγράφεται στον υπολογιστή με την βοήθεια συγκεκριμένου λογισμικού που βοηθά στην διαδικασία βιντεοσκόπησης της οθόνης. Στην συνέχεια η καταγραφή αποθηκεύεται σαν αρχείο *.mp4 και έτσι υπάρχει η δυνατότητα επεξεργασίας. Για την επεξεργασία του υλικού χρησιμοποιήθηκε το Premiere Pro και Photoshop της Adobe. Στο πρόγραμμα αυτό μπορεί κανείς να περικόψει περιττό υλικό και να μοντάρει κάποια πλάνα. Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα ακόμα μπορεί να δημιουργήσεις μάσκες και να επιλέξεις που ακριβώς επιθυμείς να προβάλλεται το βίντεο. Η μάσκα βοηθάει στην συγκεκριμένη εργασία καθώς ο στόχος (στην συγκεκριμένη περίπτωση το στήθος) είναι να αναδειχτεί το στήθος και όχι άλλα μέρη του σώματος. Έτσι δημιουργείτε μια μάσκα με βάση ακριβώς το γλυπτό και στην συνέχεια μέσα σε αυτή την μάσκα τοποθετείται οτιδήποτε υλικό επιθυμεί κανείς. Είτε αυτό έχει μορφή εικόνας είτε βίντεο. Το βίντεο που προβάλλετε μέσα στην μάσκα στήθους έχει εξίσου μονταριστεί και τοποθετηθεί μέσα στην μάσκα με συγκεκριμένη μελέτη. Στόχος είναι να φαίνονται σωστά τα γράμματα και τα διάφορα στήθη των μοντέλων.

¹⁴ Πρόκειται για μια επιλογή που διαθέτει ο υπολογιστής/λάπτοπ για να γίνει εγγραφή της οθόνης. Με αυτό τον τρόπο μπορεί κανείς να βιντεοσκοπήσει τα βήματα που κάνει σε μια οθόνη και να ανατρέξει στο παρελθόν.

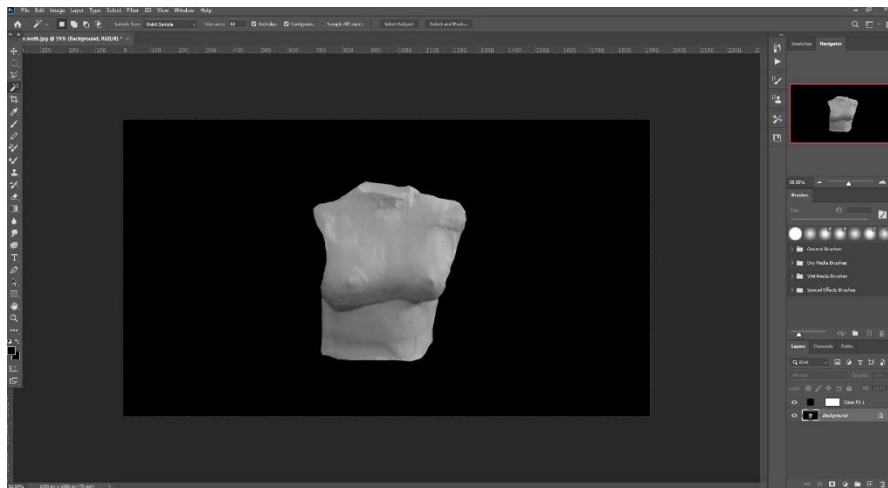
Εικόνα 41: Στιγμιότυπο από το screen recording (Διαδικασία απαγόρευσης υλικού)

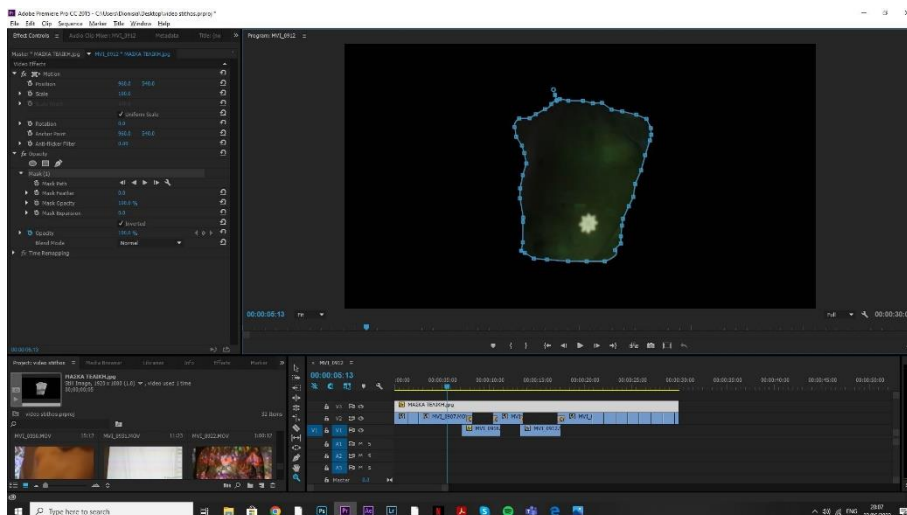
Εικόνα 42: Επεξεργασίας της μάσκας στο Adobe Photoshop

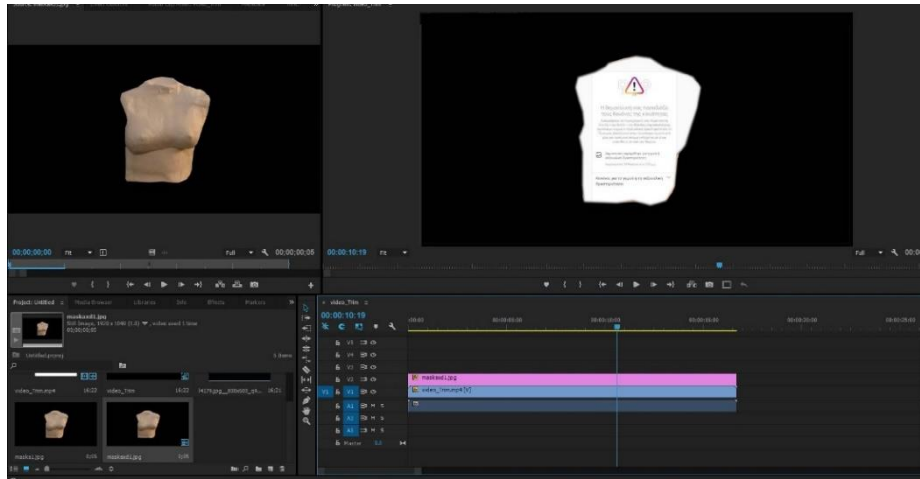
Εικόνα 43: Αρχική μάσκα μέσα από το Photoshop

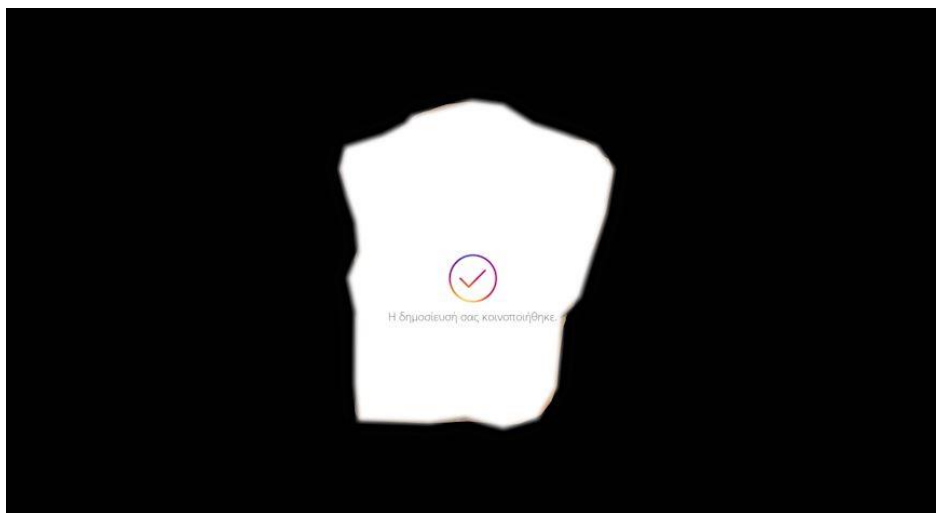
Εικόνα 44: Δημιουργία μάσκας στο Adobe Photoshop και αποχρωμάτιση της εικόνας

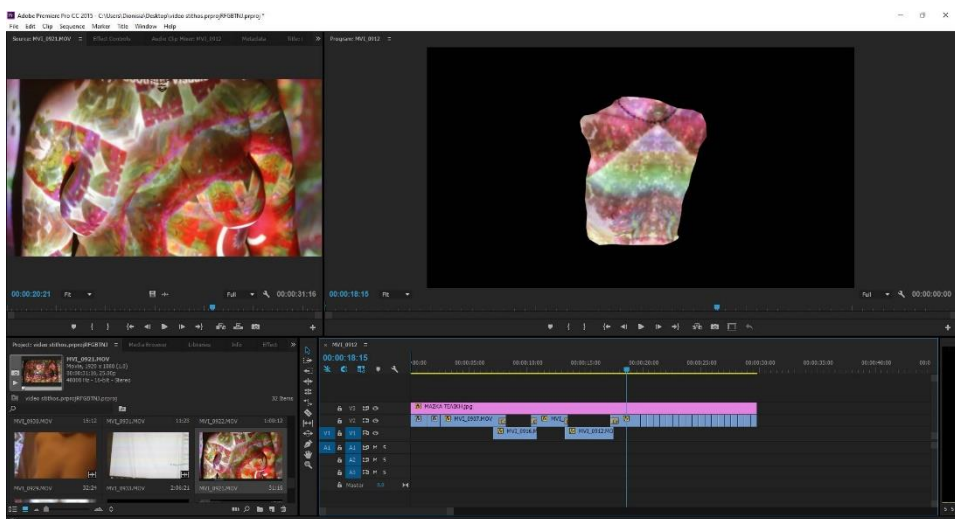
Εικόνα 45: Επεξεργασία μάσκας και βίντεο στο Adobe Premiere Pro

Εικόνα 46: Επεξεργασία βίντεο και ταύτιση εικόνας με βίντεο

Εικόνα 47: Επεξεργασία Βίντεο μέσω Premiere Pro

Εικόνα 48: Τελικό στάδιο επεξεργασίας βίντεο μαζί με μάσκα

8.1.10. Περιεχόμενο του Βίντεο

Το περιεχόμενο του βίντεο είναι μια μίξη από ανθρώπινα γυναικεία σώματα (στήθη) και μια καταγραφή εικόνας οθόνης υπολογιστή. Αρχικά τα γυναικεία σώματα εμφανίζονται, με πολλά χρώματα. Η γρήγορη εναλλαγή από το ένα στο άλλο και το ξαφνικό κόψιμο για την σήμανση του instagram έχουν ένα νόημα. Αυτό συμβολίζει κυρίως τα δευτερόλεπτα που επιτρέπει το instagram να ανέβει μια γυμνόστηθη φωτογραφία. Ο αλγόριθμος της πλατφόρμας αυτής είναι τόσο καλά εκπαιδευμένος που δεν παίρνει περισσότερο από 15 δευτερόλεπτα για να αντιληφθεί το ακατάλληλο περιεχόμενο. Η διαδικασία βιντεοσκόπησης των κοριτσιών ήταν η εξής: Τοποθετήθηκε ένας προτζέκτορας ακριβώς στην απέναντι πλευρά μαζί με την κάμερα στην λειτουργία βιντεοσκόπησης. Ο προτζέκτορας πρόβαλε πολύχρωμα σχέδια και χτυπούσε πάνω στο γυμνό στήθος. Αντίστοιχα και το λευκό φως, ενίσχυσε την βιντεοσκόπηση του προτζέκτορα. Μετά την ολιγόλεπτη βιντεοσκόπηση των 5 διαφορετικών σωμάτων, τα αρχεία αυτά επεξεργάστηκαν στο Premiere Pro και ενώθηκαν με την καταγραφή οθόνης. Το βίντεο θα προβάλλεται ξανά και ξανά πάνω στο γλυπτό με μικρές παύσεις όταν φτάνει στα 00:00:30 δευτερόλεπτα.

Εικόνα 49: Φόντο για την λήψη του βίντεο της εγκατάστασης

Εικόνα 50: Λήψεις μέσα από την κάμερα του βασικού βίντεο

8.1.11. Η ερμηνεία του περιεχομένου

Η προβολή ξεκινά με την ένδειξη ότι η δημοσίευση δημοσιεύθηκε επιτυχώς. Αμέσως μετά πέφτει η προβολή με τα χρώματα και τις γυναικείες θηλές.

Η επιλογή των χρωμάτων πάνω στα γυμνά σώματα παίζει καθοριστικό ρόλο. Τα τόσο έντονα χρώματα και συνεχόμενη εναλλαγή τους έχει σημασία. Πρώτα από όλα, αναδεικνύετε η ομορφιά του γυναικείου στήθους και της γυναικείας θηλής. Τα χρώματα που αγκαλιάζουν τα γυναικεία στήθη συμβολίζουν την ομορφιά και την αποδοχή. Σαν πολλά λουλούδια μαζί, να περιστρέφονται πάνω στο γυμνό σώμα. Το στήθος χαρίζει ζωή, ζωή γεμάτη χρώματα. Τα σώματα είναι λες και κάνουν μια χορογραφία, περιστρέφονται και αυτά σαν τα χρώματα που τα πλημυρίζουν, είναι στήθη διαφόρων διαστάσεων με το καθένα να έχει το δικό του χαρακτήρα. Είναι θελκτικά και ταυτίζονται με κάθε γυναίκα και κάθε κορίτσι. Τα χρώματα πέρα από το συμβολισμό της αποδοχής και της ωραιοποίησης, έχουν και την ιδιότητα ότι κρύβουν ελάχιστα το στήθος. Αυτό βοηθάει και στην αφήγηση του έργου *The Nipple Dilemma*, σε καμία περίπτωση αυτό το έργο δεν έχει μια ερμηνεία. Ο κάθε θεατής έχει την δική του ματιά και αντιλαμβάνεται ξεχωριστά την σημασία της εγκατάστασης. Γι' αυτό και η προβολή του στήθους δεν είναι ξεκάθαρη, αλλά μέσα από τα χρώματα ο καθένας μπορεί να δώσει την δική του ερμηνεία.

Τέλος, μετά την προβολή των χρωμάτων για 15 δευτερόλεπτα περίπου παίζει σε αρκετά έντονο ρυθμό και με συνεχόμενες εναλλαγές, η ένδειξη ότι ο αλγόριθμος κατεβάζει το περιεχόμενο του βίντεο λόγο ακατάλληλου και σεξουαλικού περιεχομένου. Η ένδειξη αυτή παίζει αρκετά γρήγορα και έντονα, καθώς έχει σκοπό να τραβήξει το βλέμμα του θεατή και να του δημιουργήσει μια έντονη σύγχυση για το ερέθισμα που αντικρίζει.

9. Γενικά συμπεράσματα

Η εργασία αυτή είναι το αποτέλεσμα συγκερασμού καλλιτεχνικών ανησυχιών, επιρροών και προσωπικών προβληματισμών και εμπειριών σχετικά το θέμα της ισότητας. Υπάρχουν πολλοί τρόποι να κάνει κάποιος την μικρή προσωπική του επανάσταση στις μέρες μας. Ένας από αυτούς είναι και οι μικρές επαναστάσεις δια μέσου της τέχνης.

Το κίνημα free the nipple μπορεί να μην φαντάζει κάτι τόσο σπουδαίο μπροστά στους αγώνες για την ισότητα στα εργασιακά, στα κοινωνικά θέματα, όμως είναι ένα μικρό λιθαράκι για κάθε αγώνα. Ο κάθε άνθρωπος ανεξαρτήτου καλλιτεχνικού υπόβαθρου έχει χρέος να ανακαλεί και να αλλάζει συμπεριφορές που μπορεί να μειώσουν, να πονέσουν και να περιορίσουν την ζωή ενός άλλου ανθρώπου.

Το στήθος ως σύμβολο, μέσα από την κοινωνική εμπειρία και τις διάφορες πολιτισμικές απόψεις, είναι απαραίτητο να αναγνωριστεί ως σύμβολο ζωής και ομορφιάς και να πάψει να φαντάζει σεξουαλικό παιχνίδι ή πόλος έλξης ανδρών. *«Τα στήθη αντιπροσωπεύουν μια πραγματικότητα που ποικίλει στα μάτια του εκάστοτε παρατηρητή. Τα μωρά βλέπουν την τροφή, οι άνδρες βλέπουν το σεξ, οι γιατροί βλέπουν την ασθένεια, οι επιχειρηματίες τα χρήματα, οι θρησκευτικοί ιθύνοντες πνευματικά σύμβολα, ενώ οι πολιτικοί τα οικειοποιούνται για εθνικιστικούς σκοπούς. Αυτή η νοηματική πολλαπλότητα υποδεικνύει την προνομιακή θέση του στήθους στην ανθρώπινη φαντασία».*¹⁵

Όπως προαναφέρθηκε ο στόχος του The Nipple Dilemma είναι κυρίως η άρθρωση ενός προσωπικού εικαστικού λόγου αλλά και η ευαισθητοποίηση και η ενημέρωση για το τι συμβαίνει αυτή την στιγμή στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Όλοι βρισκόμαστε καθημερινά μπροστά από μια οθόνη κινητού και τις περισσότερες ώρες της ημέρας τις περνάμε στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης. Είναι σχεδόν υποχρέωση μας να γνωρίζουμε τι συμβαίνει με τους όρους πολιτικής και με την ελευθερία έκφρασης σε αυτά. Είναι πολύ συχνό να νιώθει κάποιος χρήστης ότι το διαδίκτυο είναι ένα ελεύθερο μέσο και οτιδήποτε ανέβει δεν θα λογοκριθεί από αυτό. Το έργο ευελπιστεί να καταρρίψει το μύθο του ελεύθερου διαδικτύου,

¹⁵ Κώτσου Παντελής Γυμνότητα και συμβολισμός : η περίπτωση του γυναικείου στήθους στις προϊστορικές κοινωνίες (2013-2014)

να προβληματίσει το θεατή και να τον οδηγήσει στον σωστό συλλογισμό περί ελευθερίας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Συνοψίζοντας , θα ήταν εύλογο να τεθούν κάποια ρητορικά ερωτήματα που θα λυτρώσουν τον αναγνώστη και τον θεατή και θα τον προβληματίσουν.

Θα είναι ο κόσμος . . .

Ένας κόσμος που όταν κάνει ζέστη οι γυναίκες θα μπορούν να βγάλουν την μπλούζα τους;

Ένας κόσμος που ο δημόσιος θηλασμός δεν θα είναι περίεργος;

Ένας κόσμος που η τέχνη θα μοιράζεται χωρίς blur και λουλουδάκια στις θηλές;

Είναι εφικτό να διαχωρίσουμε το σεξ από το στήθος ;

10. Βιβλιογραφία

1. Καρνής, Λ. (2016). Free the nipple: Η γυμνή επανάσταση της Bella Hadid στη γαλλική Vogue. *CNN Fashion*. Retrieved 5 July 2022, from <https://www.cnn.gr/style/moda/story/43133/free-the-nipple-h-gymni-epanastasi-tis-bella-hadid-sti-galliki-vogue>.
2. *Free the Nipple - Βικιπαίδεια*. El.wikipedia.org. (2022). Retrieved 5 July 2022, from https://el.wikipedia.org/wiki/Free_the_Nipple.
3. LiFO. (2019). Free the nipple - Δεν είναι δικαίωμα των γυναικών να κυκλοφορούν γυμνόστητες σε αυτή την παραλία. Retrieved 5 July 2022, from <https://www.lifo.gr/now/world/free-nipple-den-einai-dikaioma-ton-gynaikon-na-kykloforoun-gymnostithes-se-ayti-tin>.
4. *Free the Nipple States 2022*. (2022). Retrieved from <https://worldpopulationreview.com/state-rankings/free-the-nipple-states>
5. Shapiro, E. (2021). Free the Nipple: A History of a Hidden Movement. *Hyperallergic*. Retrieved 5 July 2022, from <https://hyperallergic.com/681937/free-the-nipple-a-history-of-a-hidden-movement/>.
6. Associated Press (2019), 'Free the nipple' female campaigners lose challenge to US topless conviction. (2022). Retrieved 5 July 2022, from <https://www.theguardian.com/world/2019/feb/09/free-the-nipple-female-campaigners-lose-challenge-to-us-topless-conviction>.
7. Jacobs, J. (2019). Will Instagram Ever 'Free the Nipple'?. *New York Times*. Retrieved 5 July 2022, from <https://www.nytimes.com/2019/11/22/arts/design/instagram-free-the-nipple.html>.
8. Kramer Bussel, R. (2014). Free the Nipple! The Problem With How We Think About Breasts. *Time*. Retrieved 5 July 2022, from <https://time.com/3631924/free-the-nipple-breasts-sex-symbol/>.
9. Pollen, A. (2021). Pubic hair, nudism and the censor: the story of the photographic battle to depict the naked body. *The Conversation*. Retrieved 5 July 2022, from <https://theconversation.com/pubic-hair-nudism-and-the-censor-the-story-of-the-photographic-battle-to-depict-the-naked-body-171236>.
10. Vidrohi, P. (2021). Free The Nipple: The Feminist, Political Act Of Defiance And Resistance By Women. *Feminism In India*. Retrieved 5 July 2022, from <https://feminisminindia.com/2021/08/05/free-the-nipple-women-body-policing/>.
11. Esco, L. (2013). Why I Made a Film Called *Free the Nipple* and Why I'm Being Censored in America. *Huffington Post*. Retrieved 5 July 2022, from https://www.huffpost.com/entry/free-the-nipple_b_4415859.
12. Tsjeng, Z. (2016). What the hell is #freethenipple, anyway?. *Dazed*. Retrieved 5 July 2022, from <https://www.dazeddigital.com/artsandculture/article/24253/1/what-the-fuck-is-freethenipple-anyway>.

13. Massimo, M. (2020). Free the Nipple–Fort Collins and the Enduring Fight for Gender Equality. *Boston College Law Review*, 61(9). Retrieved 5 July 2022, from <https://lawdigitalcommons.bc.edu/bclr/vol61/iss9/37/>.
14. Kissin, M., & Kark, A. (1987). Nipple preservation during mastectomy. *British Journal Of Surgery*, 74(1), 58-61. <https://doi.org/10.1002/bjs.1800740118>
15. Stauffer, E. (2016). Free The Nipple: A White Feminist Movement. *Women'S Caucus On Women's Issues, ESSAY CONTEST 2017*(1). Retrieved 5 July 2022, from <https://ir.lib.uwo.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=1000&context=essay-contest-2017>.
16. Patterson, L. (2016). Whiteness in contemporary feminist campaigns : Free the Nipple. *College Of Arts & Sciences Senior Honors Theses, Paper 100*. Retrieved 5 July 2022, from <https://ir.library.louisville.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1130&context=honors>.
- Ariel, G., 2021. Free the (Virtual) Nipple. *Global Perspectives*, 2(1).
17. Hemphill, L., Erickson, I., Ribes, D., & Mergel, I. (2014). Feminism and social media research. *Proceedings Of The Companion Publication Of The 17Th ACM Conference On Computer Supported Cooperative Work & Social Computing - CSCW Companion '14*. <https://doi.org/10.1145/2556420.2558864>
18. Megarry, J. (2020). 'It doesn't feel as transparent and accountable': Social Media and Feminist Ethics. *Social And Cultural Studies Of Robots And AI*, 229-279. https://doi.org/10.1007/978-3-030-60629-9_6
19. Ariel, G. (2021). Free the (Virtual) Nipple. *Global Perspectives*, 2(1). <https://doi.org/10.1525/gp.2021.21331>
20. Mujtahid, U., & Al-Jawz, Q. (2019). *Free The Nipple and Free Your Mind: Gender Equality Through The De-Objectification & De-Sexualization Of The Female Nipple & Body* (1st ed.).
21. Μαστός - Βικιπαίδεια. El.wikipedia.org. (2022). Retrieved 5 July 2022, from <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B1%CF%83%CF%84%CF%8C%CF%82>.
22. Gay, R. (2014). *Bad feminist*. Harper Perennial.
23. Criado-Perez, C. (2019). *Aorates gynaiques*. Metaichmio.
24. Bakalakē, A., Ortner, S., Strathern, M., & Rosaldo, M. (1994). *Anthropologia, gynaiques kai phylo*. Ekdoseis Alexandria.
25. ΠΑΡΔΑΛΗ, Κ., ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ, Γ., & ΣΕΡΓΙΔΟΥ, Κ. (2014). Ο ΥΠΑΡΚΤΟΣ ΣΕΞΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ. RED MARKS.
26. Yalom, M. (1997). *A history of the breast*. Ballantine Books.
27. Δημόσιος θηλασμός - Βικιπαίδεια. El.wikipedia.org. (2022). Retrieved 5 July 2022, from https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B7%CE%BC%CF%8C%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CE%B8%CE%B7%CE%BB%CE%B1%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82.
28. Binns, C., Lee, M., & Low, W. (2016). The Long-Term Public Health Benefits of Breastfeeding. *Asia Pacific Journal Of Public Health*, 28(1), 7-14. <https://doi.org/10.1177/1010539515624964>

29. Li, R., Hsia, J., Fridinger, F., Hussain, A., Benton-Davis, S., & Grummer-Strawn, L. (2004). Public beliefs about breastfeeding policies in various settings. *Journal Of The American Dietetic Association*, 104(7), 1162-1168. <https://doi.org/10.1016/j.jada.2004.04.028>
30. Amir, L. (2014). Breastfeeding in public: "You can do it?". *International Breastfeeding Journal*, 9(1). <https://doi.org/10.1186/s13006-014-0026-1>
31. Li, R., Fridinger, F., & Grummer-Strawn, L. (2002). Public Perceptions on Breastfeeding Constraints. *Journal Of Human Lactation*, 18(3), 227-235. <https://doi.org/10.1177/089033440201800304>
32. Mulready-Ward, C., & Hackett, M. (2014). Perception and Attitudes. *Journal Of Human Lactation*, 30(2), 195-200. <https://doi.org/10.1177/0890334414524988>

11. Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την καθηγήτρια κα Μυρσίνη Βουνάτσου για όλη την βοήθεια και την καθοδήγηση.

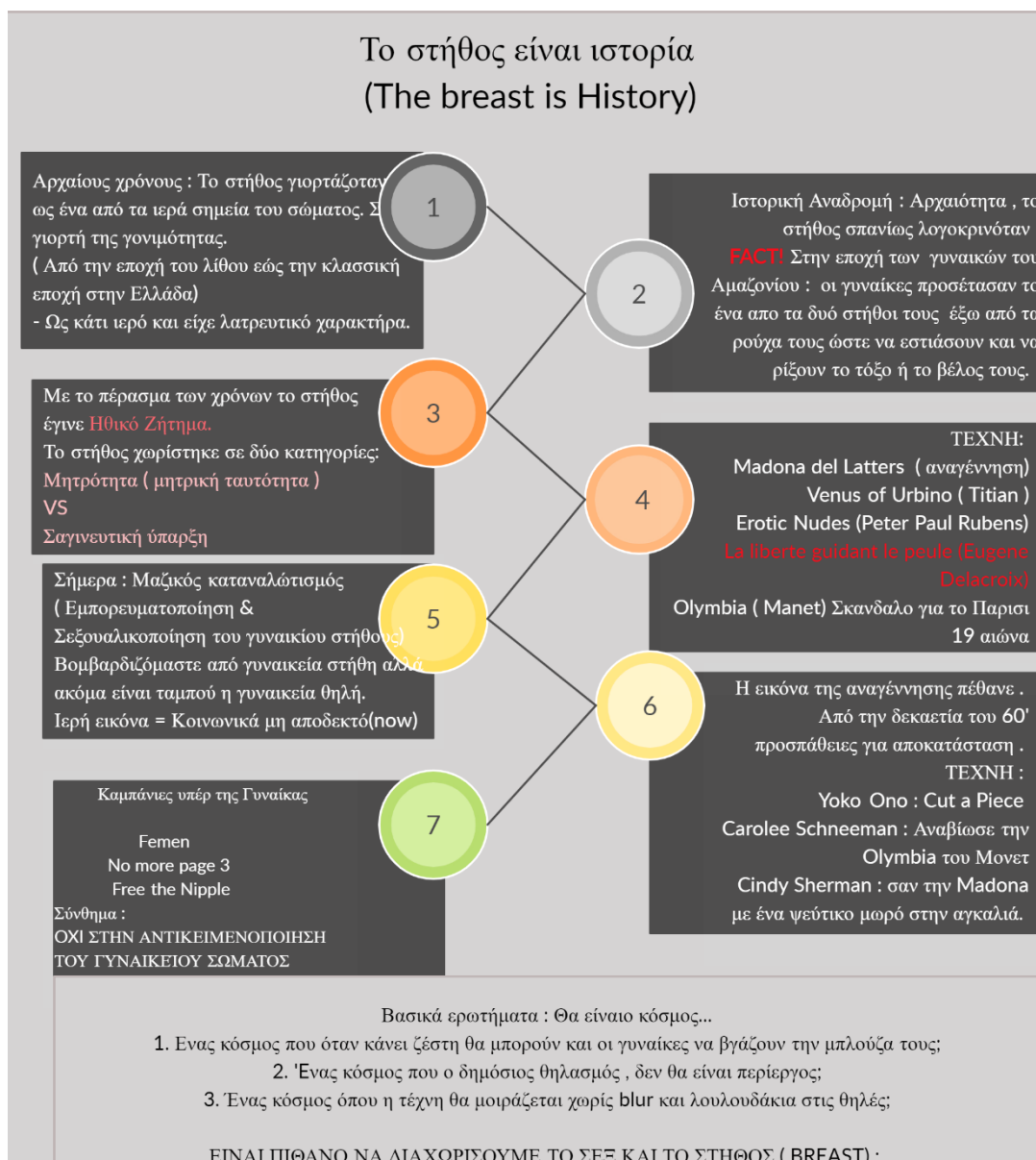
Την οικογένεια μου, καθώς χωρίς αυτούς δεν θα μπορούσα να βγάλω εις πέρας το έργο αυτό. Ιδιαίτερα την μητέρα μου Μόρφη Γεωργία για όλα αυτά τα χρόνια. Φίλους και συγγενείς για την στήριξη και την υπομονή.

Ονομαστικά θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά, την Έλλη Γεωργίου, τον Γιώργο Μπαλάσκα, την Αριάδνη Χριστοφορίδου, την Βανέσσα Μυλώνα, την Μαύρα Κωστή, την Διονυσία Κωστή, την Κωνσταντίνα Μουζάκη, την Χριστίνα Βλάχου, την Άννα Φεραδούρου, τον Αντώνη Τσιριγώτη, τον Μανώλη Τσικνιαδόπουλο και την κα Μαρία Μαυροπούλου για την πολύτιμη βοήθεια τους τόσο στην υλοποίηση των γλυπτών όσο και στην καθοδήγηση τεχνικών κομματιών.

Κάθε ταξίδι έχει το δικό του τέλος και την δική του γλύκα.

12. Παράρτημα I:

Πίνακας καθοδήγησης συγγραφής πτυχιακής εργασίας

Εικόνα 51: Πίνακας καθοδήγησης συγγραφής θεωρητικής εργασίας